वेदाः सर्व हितार्थाय

वैदिक अल्बम

प्रा.डॉ. अजित अशोक देव

वेदाः सर्व हितार्थाय

वैदिक अल्बम

प्रा. डॉ. अजित अशोक देव

– वैदिक अल्बम –

डॉ अजित अशोक देव

9422707612

प्रकाशन

प्रथम संस्करण – 15 जुन, 2010

द्वितीय संस्करण – 26 जानेवारी, 2014

तृतीय संस्करण – 2 मे, 2015

प्रकाशक : **श्री प्रभाकरबुवा रामचंद्रबुवा वैद्य**
सद्‌गुरु निवास, पाटेगाव,
ता.पैठण, जि.औरंगाबाद.

छायाचित्र जुळवणी : **तुलसी**
सिडको, औरंगाबाद
फोन : 0240 – 2471963

मूल्य : १२५० ₹

स्व० पानिनीबाई जैन के पावन स्मृति
के उपलक्ष्य पर आपके वेदाभ्यास हेतु को
सादर उपहार। जैन बन्धु औरंगाबाद.
आपको मिले हो सम्पर्क करे।
मीतेश जैन मो. क्र 09823291113

मनोगत

"वैदिक अल्बम" या छायाचित्र संग्रहाचे "तृतीय" संस्करण वेदभक्तांकडे सुपूर्द करतांना अत्यानंद होत आहे. प्रथम / द्वितीय संस्करणा प्रमाणे याही संस्करणाचे स्वागत होईल असा विश्वास वाटतो.

या संस्करणात प्रथम व द्वितीय संस्करणात उपलब्ध न झालेल्या छायाचित्रांचा समावेश करुन संस्करणास नूतन स्वरुप प्राप्त करुन देण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. यामध्ये प्रामुख्याने मराठवाड्यातील वेदतीर्थ चतुर्वेदेश्वर सावरगाव येथील महेश्वरा भोवती असलेल्या चारही वेदमूर्तींचा समावेश केला आहे.

वेद प्रतिमांविषयी अभ्यासपूर्ण संशोधन केले असता या विषयी विविध छायाचित्रे व माहिती प्राप्त झाली. त्रेतायुगात सोमासुराने वेदांचे हरण केले असता, भगवान विष्णुने मत्स्यावतार, धारण करुन वेदांची मुक्तता केली. बंधत्वामुळे प्राप्त झालेल्या दोष परिहारासाठी ब्रह्मदेवाने वेदांना शिवोपासना करण्यास सांगितले. ज्या ठिकाणी वेदांनी शिवउपासना केली ते ठिकाण म्हणजे तामिळनाडू मधील विलाचेरी हे होय. (परिशिष्टात आंग्लभाषेतील या संबंधीत विवेचन)

वेद आणि शिवोपासना त्रेता युगापासून प्रचलित आहे जी तामिळनाडू - महाराष्ट्रात दिसून येते हा पैलू निदर्शनास आणून देणे आमच्या संशोधन कार्याचे फलस्वरुप आहे.

परिशिष्टामधील मूळ छायाचित्रांचा आकार लहान स्वरुपात आहे. जो आकर्षक व सुबक वाटतो. पण यास विस्तृत स्वरुप देत असतांना तांत्रिक अडचणीमुळे यावर बारीक रेषा उमटल्या ज्यास पर्याय नसल्यामुळे त्याचा स्विकार केला गेला.

वेदज्ञ प्रस्तुत चित्रसंग्रह अवलोकन करुन संतुष्ट होतील असा विश्वास आहे. या प्राचीन, दुर्मिळ अशा ठेव्याचे जतन व्हावे, आणखीन दुर्मिळ छायाचित्र प्राप्त होउन त्यांचा समावेश करण्याची 'सुसंधी' मिळेल हीच इच्छा व्यक्त करतो.

वेदपुरुषास ज्या स्वरुपात "वैदिक अल्बम" मध्ये समाविष्ट व्हावयाचे त्या प्रमाणे छायाचित्र संग्रह साकारला गेला. यासाठी विविध सूचना देणारे विद्वान तसेच आंतरजाल सेवा (इंटरनेट) यांचे आभार व्यक्त करुन इदन् न मम्' या शब्दात वेदेश्वरास माझे 'सेवादल' अर्पण करतो.

दि. 2 मे, 2015 डॉ.अजित अशोक देव

वेदोऽखिलम् धर्म मूलम् ॥ श्री ॥ वेदा: सर्व हितार्थाय

मनन

या ग्रंथाचे द्वितीय ''संस्करण'' वैदिक अल्बम या वेदांच्या छायाचित्रांचे छायाचित्र छंद असणाऱ्या वेदभक्तांकडे सुपूर्द करतांना मला अतिशय आनंद झालेला आहे कारण प्रथम संस्करण जून 2010 ला जेव्हा आपल्या सेवेत सादर केले तेव्हा त्याचे स्वागत खूप मोठ्या प्रमाणात झाले.

द्वितीय संस्करणात मी *अग्निस्वरुप, *चारी वेदांचे प्रत्येकी दोन छायाचित्रे, तसेच वेद आश्रम सावरगावचे *छायाचित्र, अशी एकूण *दहा छायाचित्रे वेगळी अशी या संस्करणात समाविष्ठ केलेली आहेत संस्थेच्या कार्यक्रमाची तसेच यज्ञादिंची छायाचित्रे मी मुद्दाम या संस्करणात समाविष्ट केलेली नाहीत. मुख्य हेतू ''वेदांची छायाचित्रे'' वेद भक्तांच्या सेवेत सादर करणे हा आहे.

द्वितीय संस्करणात मला दुर्मिळ अशी दहा छायाचित्रे समाविष्ट करता आली यावरुन ठिकठिकाणी वेदाची छायाचित्रे निश्चित स्वरुपात असावीत असा विश्वास मला वाटतो त्यांचे छायाचित्र संकलन व्हावे हा माझा कार्य करण्या पाठीमागचा मूळ हेतू आहे तो आणखी छायाचित्रे वेदस्वरुपाची प्राप्त झाल्याने वृध्दींगतच होईल.

''वैदिक अल्बम'' या वेदांच्या छायाचित्र संकलनामुळे आपणास वेदांची छायाचित्रे मूळ वर्णन स्वरुपात व कांही अल्पशा परिवर्तीत स्वरुपात प्राप्त झालेली आहेत त्यांचा उपयोग सर्वांनी जतन, संवर्धन स्वरुपात करावा व आपली प्राचिन एतिहासिक वारशाची ही ''वेद ज्योत'' आपल्या भावी पिढीच्या करकमलात सुपूर्द करुन कृतकृत्य व्हावे एवढीच मनोकामना.

मला सहाय्य करणाऱ्या संस्था वेदप्रेमी सज्जन, ज्या संस्थांची छायाचित्रे संदर्भ मी द्वितीय संस्करणात समाविष्ट केलेली आहेत. त्यांचे विशेष आभार. पुनश्च निष्णात वेदज्ञांना दाखवून त्यांचे मार्गदर्शन घेतले जाईल, वेदांची आणखी अशी दुर्मीळ छायाचित्रे आम्हास प्राप्त झाली तर त्यांचे स्वागत करुन समावेश केला जाईल व या संस्करणास स्थिर स्वरुप दिले जाईल.

दि. 26 जानेवारी 2014

डॉ. अजित अशोक देव

॥ वेदोऽखिलो धर्म मूलम् ॥ ॥ वेदाः सर्व हितार्थाय ॥

"मनन "

"न तस्य प्रतिमा विद्यते" आपणास त्याची प्रतिमा प्राप्त नाही असे दिसून येते पण नंतर "न इति न" नाही असे नाही म्हणजे कोठे तरी त्याची प्रतिमा आहे.

मी देखील वेदांच्या प्रतिमांचा मागोवा घेतला. हेमाद्री पंडितांनी चतुर्वेद चिंतामणी मध्ये "शिक्षा वेदप्रतिमा" सहित दर्शविलेली आहे. असा उल्लेख शुल्कयजुर्वेद पोथी मध्ये प्राप्त होतो. वैशिष्टय असे की, याच पोथीमध्ये वेदांची छायाचित्रे वर्णनासह आहेत.

छायाचित्रे विस्तृत मोठी केली. क्रमाक्रमाने रंगित छायाचित्रे मूळ छायाचित्रांवरुन तयार केली. श्री. गोयल सर - सहशिक्षक श्री गुजराती प्राथमिक शाळा, औरंगाबाद यांनी छायाचित्रात कुशलतेनें रंग भरुन मुळात सौंदर्याची भर टाकली. श्री. प्रेरक वैद्य यांनी श्रुतिगंधवेद पाठशाळा बीडचे संचालक वेदमूर्ती अमोल जोशी यांच्याकडून छायाचित्रे प्राप्त केली. वे.मू. श्री.देशिक कस्तुरे यांच्याकडे चतुर्वेदेश्वर धाम आहे. त्यांनी संभाजीनगरला येवून आपणाकडील वैदिक छायाचित्रे संकलनासाठी दिली. मला मोठे समाधान वाटले कोठेतरी वेदमाऊलीच माझा हट्ट पुरवित आहे याचा अनुभव आला. काही छायाचित्रे इंटरनेटवरून व ज्ञानेश्वर वेद केंद्र हर्सूल येथून श्री. प्रणव मुळे यांच्या सहकार्याने घेतली.

पान नं... २ वर

वेदभक्तोत्तमांनाही मी माझ्या वैदिक अल्बम मध्ये समाविष्ट केले ज्यात वेदोनारायण नारायण देव, वेदमूर्ती बापूदेव, पं. नरहरराव देव, वैद्य गोकाककर, सद्गुरु प्रल्हाद महाराज अध्वर्यू म.म. यज्ञेश्वर शास्त्री कस्तुरे, ब्रह्मर्षी दत्त महाराज कवीश्वर प.पू. जयेंद्र सरस्वती, आचार्य किशोरजी व्यास, श्री.रंगनाथ महाराज सेलूकर, वे.मू.गोडसे गुरूजी, पं. सुदामदेव चक्रे, पं. नारायणदेव, पं. दुर्गादास मुळे इ.

मराठवाडा संस्कृत प्रचार सभा या संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष मा.न्यायमूर्ती श्री.बळवंतरावजी घाटे, उपाध्यक्ष ॲड. श्री. माधवराव लालसरे, सदस्य श्री.वि.वि. चिपळूणकर, डॉ. ग.मो. पाटील यांनी दि. २७.०७.६७ रोजी मराठवाडा संस्कृत प्रचार सभा स्थापन केली. आता अध्यक्षा म्हणून डॉ.सौ.कुद्रिमोती आहेत. गत त्रेचाळीस वर्ष अव्याहत कूर्मगतीने संथ, शांत संस्था कार्यरत आहे.

संस्थेस सहकार्य करणारे प्राचार्य वि.प्र. मोहगावकर; श्री.ना.वि.देशपांडे, प्रा.श्री. दिनकरराव कोरान्ने इ. होत.

पद्मविभूषण श्री. गोविंदभाई श्रॉफ, पद्मश्री प्रो.डॉ. यु.म. पठाणसर, डॉ.गर्गेसर, प्रा.डॉ. मांडेसर, प्रो.डॉ. श्री.वाकणकरसर (बडोदा),

श्री.मनोहरराव कुलकर्णी, डॉ. मोरवंचीकरसर, श्री. रंगनाथ महाराज सेलूकर यांचे संस्थेस मार्गदर्शन लाभलेले आहे. सध्या संस्थेद्वारे ''वेद'' अध्ययन अध्यापन प्रकाशन इ. कार्य संस्था करित आहे.

पान नं... ३ वर

मी माझे कार्य डॉ. श्री. मोरवंचीकरसरांना दाखविले त्यांनी त्याबद्दल मन:पूर्वक आनंद, समाधान व्यक्त केले. वैदिक छायाचित्रे मा.डॉ. खरवंडीकरसर यांनी गुंजारव मध्ये एप्रिल २००९ पासून जानेवारी २०१० पर्यंत क्रमाने प्रसिद्ध करून माझ्या कार्यास सहकार्य केले. गुंजारव हे गत ४४ वर्षापासून अहमदनगरहून प्रसिद्ध होणारे संस्कृत भाषेचे त्रैमासिक आहे डॉ.श्री.खरवंडीकरसरांनी त्यास सर्वोत्तमता प्राप्त करून दिलेली आहे.

चतुर्वेदेश्वरधाम सावरगाव चे संचालक वे.मू. देशिक कस्तुरे यांनी वेद; वैद्यश्रीगोकाककर; श्री. प्रल्हाद महाराज, श्री. यज्ञेश्वर शास्त्री कस्तुरे यांची दुर्मिळ छायाचित्रे दिली. श्री.राकेश पटेल यांनी ''श्वेता प्रिंटर्स'' यांच्याकडून वैदिक छायाचित्रे छापून घेतली. श्वेता प्रिन्टर्सचे श्री.आर.सी. पटेल यांनी मी स्वत: या कार्यात लक्ष घालील व ''अल्बम'' सुंदर करुन देण्यास मदत करील अशी खात्री दिली. श्री. स्वप्नील पटेल, महेश जरीवाला यांनी प्रत्येक छायाचित्राची पिन्ट उत्तम साकारली. संगणक प्रत छायाचित्रीत करण्याचे काम श्री. तुषार भुवनकर व श्री. दत्ता भापकर यांनी अल्पावधीत करून दिले.

सर्व सहकार्यकर्त्यांचे तसेच ज्या ग्रंथाचा उल्लेख संदर्भात मी दर्शविला आहे त्या संस्थांचा, लेखकांचा मी आभारी, ऋणी आहे. त्यांचाही उद्देश वेदप्रचार, प्रसार कार्याचा आहे. त्यात मी सहभागी झालो याबद्दल त्यांना आनंदच होईल. हे काम रसिकाकडे आनंद लुटण्यासाठी देतो. वेदमाऊलीच्या दर्शनाने नवचैतन्य लाभेल ज्यांना छायाचित्राची आवड आहे. अशा श्रद्धावान वेदभक्तोत्तमासाठी हा ''वैदिक अल्बम'' आहे. कारण ''श्रद्धावान लभते

पान नं... ४ वर

ज्ञानम्'' ही माझी निष्ठा आहे यातून अभ्यासक चिंतन करतील आणखी दडलेला नवीन ठेवा प्राप्त होईल असा मला विश्वास वाटतो. शेवटी सर्व वाचक अभ्यासक पितर गुरूजी हे प्रसन्न असोत आमच्या कुलदेवतेचे प्रेम मला प्राप्त होवो. हजारो वर्षापासून शाश्वत असलेला ज्याच्या अनंतमूर्ती पाय, डोळे, हजारो नावे ज्यानी धारण केलेली आहेत असा समाज पुरुष शाश्वत असा आहे त्यास माझा सादर नमस्कार. आमच्या देवकुलाची, लक्ष्मीनृसिंह कुलदेवता हिच्याचरणी वन्दन करून समाज पुरूषाची ठेव माझ्या मतीप्रमाणे नटवून मनोरंजनासाठी समाज पुरुषाच्या स्वाधीन करतो.

प्रसन्नमानसाः सन्तु पितरो गुरवस्तथा॥
प्रीणातु लक्ष्मीनृसिंहः चास्मच्छ्री कुलदेवता॥

नमोस्त्वनंताय सहस्त्रमूर्तये सहस्त्रपादाक्षिशिरोरू बाहवे
सहस्त्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्त्रकोटि युगधारिणे नमः॥

दिनांक : १५.०६.२०१०

डॉ. अजित देव

वैदिक अल्बम

अनुक्रमणिका

* वैदिक धर्माचे पुनर्संस्थापक श्रीमत् भगवत्पाद प.पू. आद्य शंकराचार्यांच्या चरणी विनम्र अर्पण.

* ज्याचे रद व वरदयुक्तहस्त आहेत. ज्याने मूषक ध्वजा धारण केलेली आहे अशा गणेशाचे जो ध्यान करतो तो योग्यामध्ये श्रेष्ठ होतो.

आदि

१. चतुर्वेदाचा ज्ञानदीप प्रज्वलीत करणारे वेदासह महर्षि वेद व्यास.

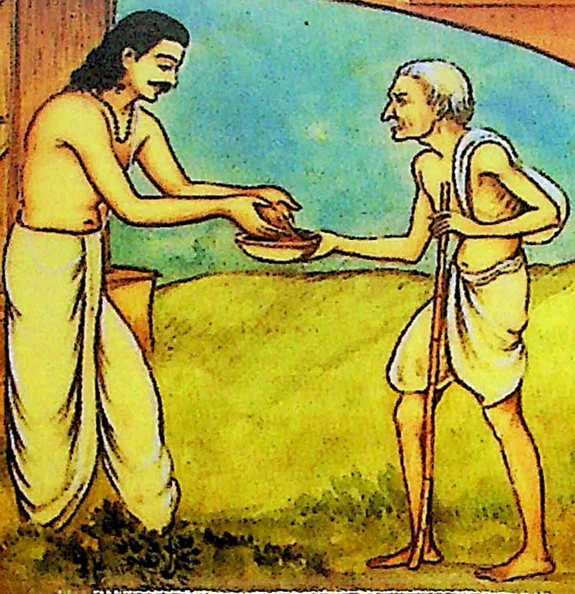

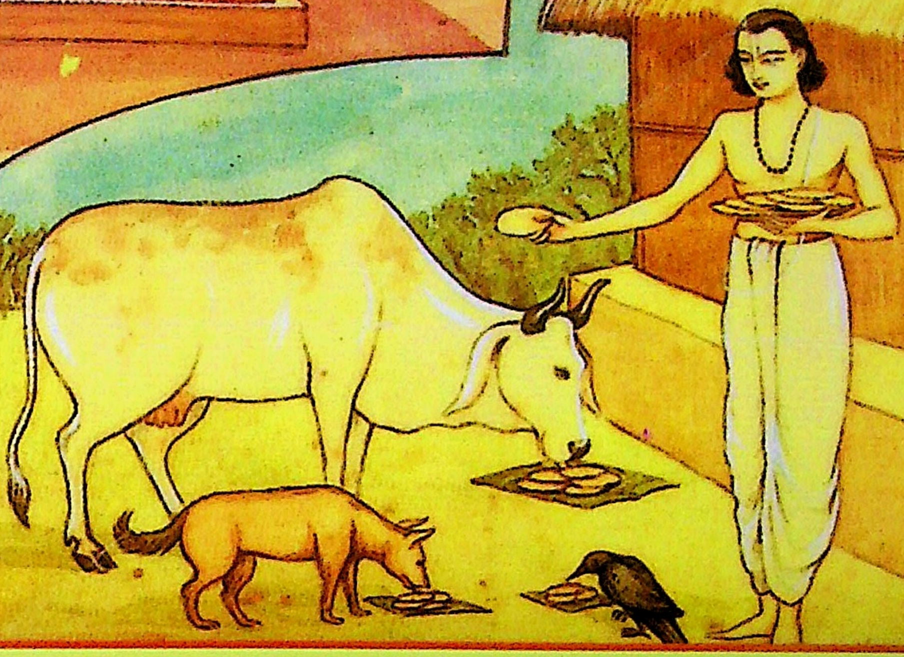
२. मंत्रदृष्टे ऋषी

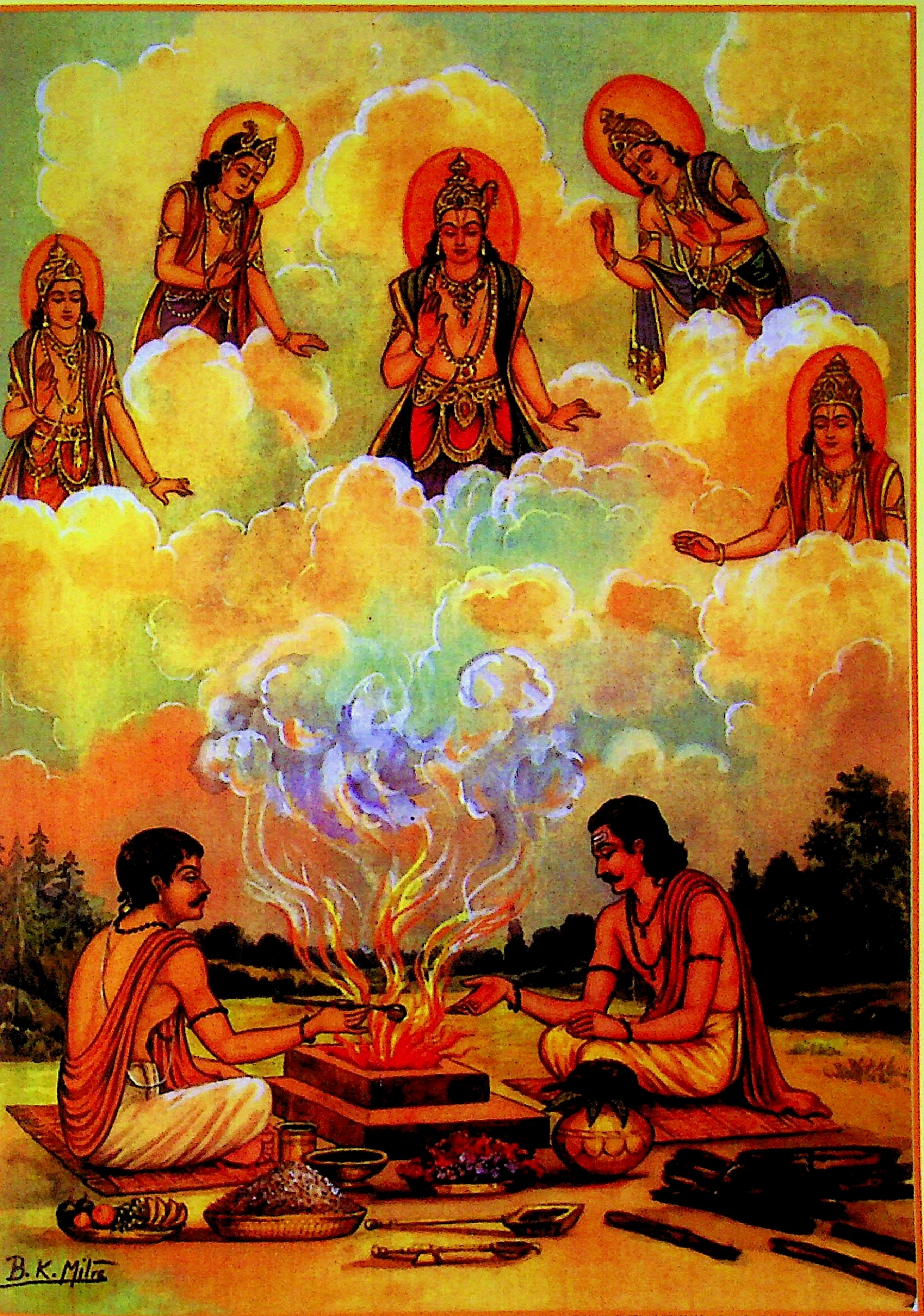

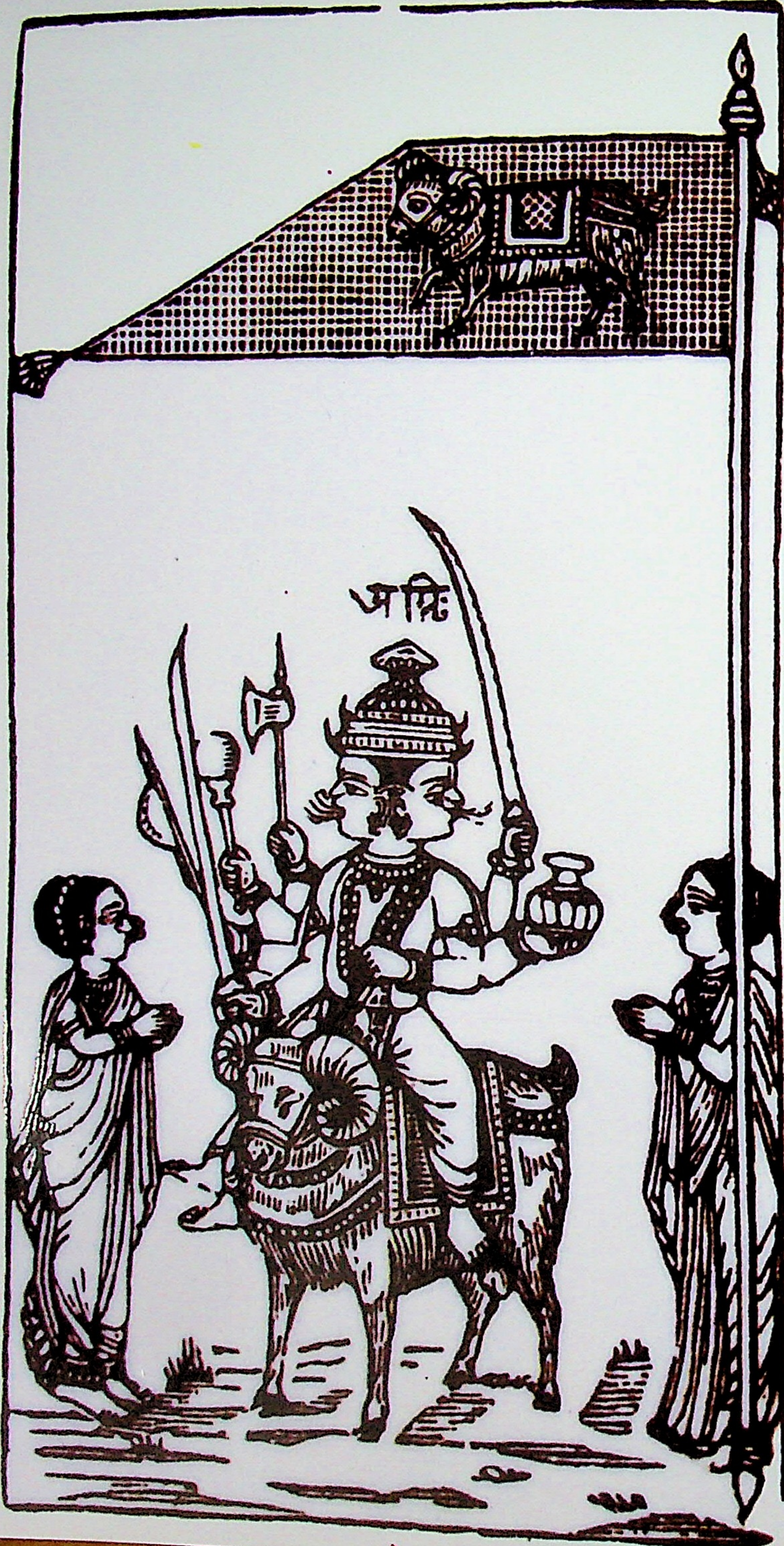

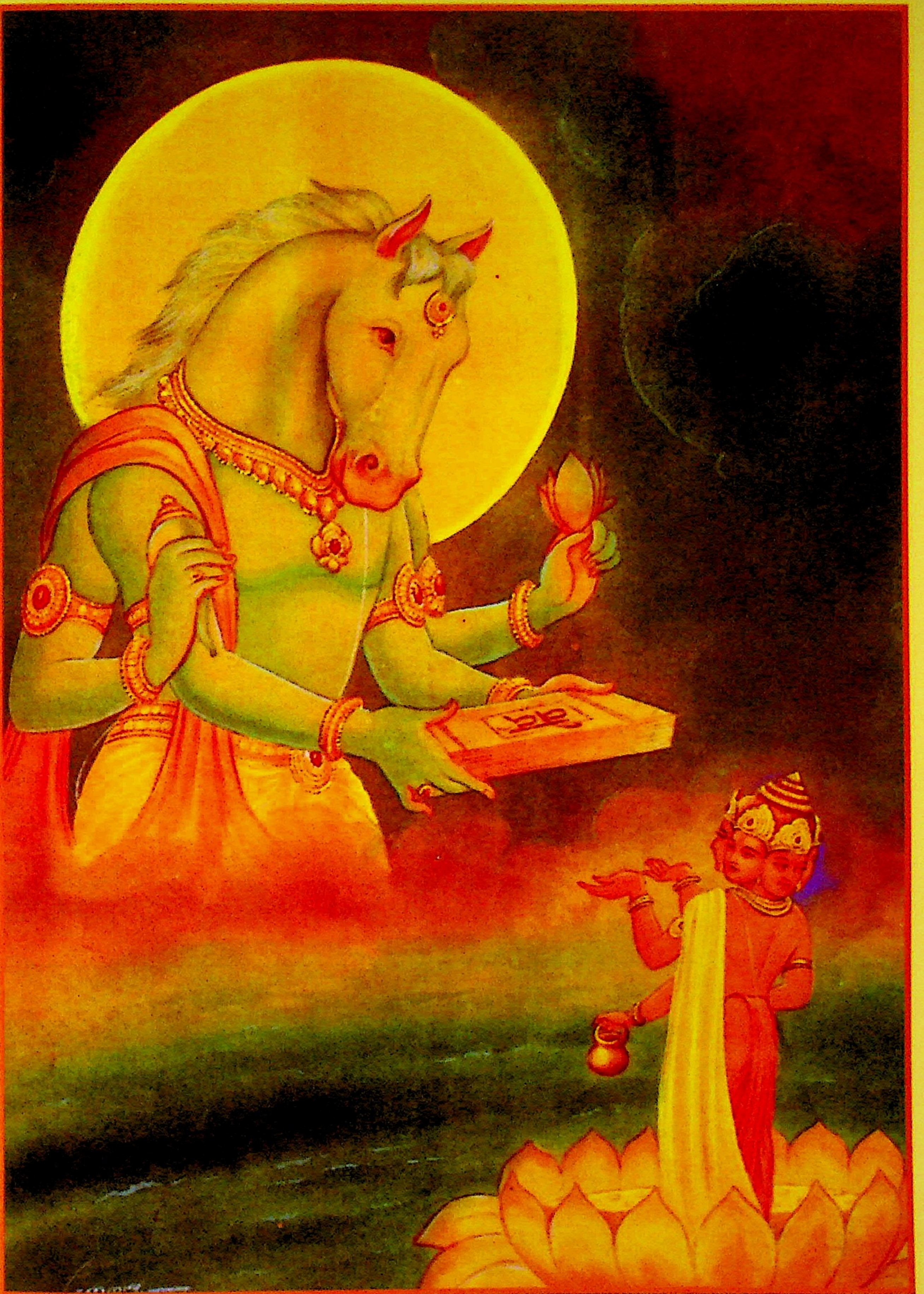
३. वेद प्रतिपाद्य पंचमहायज्ञ.

४. यज्ञानुष्ठानद्वारा देवोपासना

अग्निस्वरूपम्

६. वेदोद्धार :- हयग्रीव स्वरूपातील विष्णुने वेदोद्धार करून ब्रह्मदेवाकडे वेद सुपूर्द केले.

७. चतुर्वेदेश्वर

८. वेदविद्या अधिष्ठात्री सरस्वती.

७. चतुर्वेदेश्वर

८. वेदविद्या अधिष्ठात्री सरस्वती.

हेमाद्रिकृतचतुर्वर्गचिंतामणिस्थव्रतखंडोक्तविश्वकर्मशास्त्रवचनानुसारेण शिक्षासहितवेदस्वरूपाणि.

ऋग्वेद

यजुर्वेद

सामवेद

अथर्ववेद

शिक्षा

ऋग्वेदः श्वेतवर्णः स्यात्
द्विभुजो रासभाननः ॥
अक्षमालायुतः सौम्यः
प्रीतश्चाध्ययनोद्यतः ॥१॥

अजास्यः पीतवर्णः स्यात्
यजुर्वेदोऽक्षसूत्रधृक् ॥
वामे कुलिशपाणिस्तु
भूतिदो मंगलप्रदः ॥२॥

नीलोत्पलदलाभासः
सामवेदो हयाननः ॥
अक्षमालान्वितो दक्षे
वामे कंबुधरः स्मृतः ॥३॥

अथर्वणाभिधो वेदो
धवलो मर्कटाननः ॥
अक्षसूत्रं च खट्वाङ्गं
बिभ्राणो यजनप्रियः ॥४॥

शिक्षा शुभ्राभयकरा
ज्ञानमुद्रान्विता शुभा ॥
अक्षसूत्रा सकुंडीका
द्विभुजा दंडपंकजा ॥५॥

९. पंडित हेमाद्रिंचा चतुर्वर्ग चिंतामणीतील संदर्भ घेऊन शिक्षेसहित वेदांची छायाचित्रे यजुर्वेदपोथीत निर्णय सागर प्रेसने प्रसिद्ध केली – सन १९५१. हेमाद्रि पंडितांचा याच आशयाचा संदर्भ पं. महादेवशास्त्री जोशी भारतीय संस्कृतीकोशात दर्शवित आहेत.

ऋग्वेद

ऋग्वेद

ऋग्वेदः श्वेतवर्णः स्यात्
द्विभुजो रासभाननः ।।
अक्षमालायुतः सौम्यः
प्रीतश्चाध्ययनोद्यतः ।।१।।

१०. चारी वेदांची रेखाचित्रे पं. अशोक देव यांनी मूळ वेदचित्रातून कोरुन तयार केली. ऋग्वेद चित्रातून अलगद कोरुन वेगळे केलेले असेच हे ऋग्वेद रेखाचित्र.

ऋग्वेदः श्वेतवर्णःस्यात्
द्विभुजो रासभाननः।।
अक्षमालायुतः सौम्यः
प्रीतश्चाध्ययनोद्यतः।।१।।

११. चित्रकार श्री. गोयलसर, श्री गुजराथी प्राथमिक शाळा, औरंगाबाद / रेखाचित्रात यांनी विविध रंग प्रसन्न चित्ताने भरले.

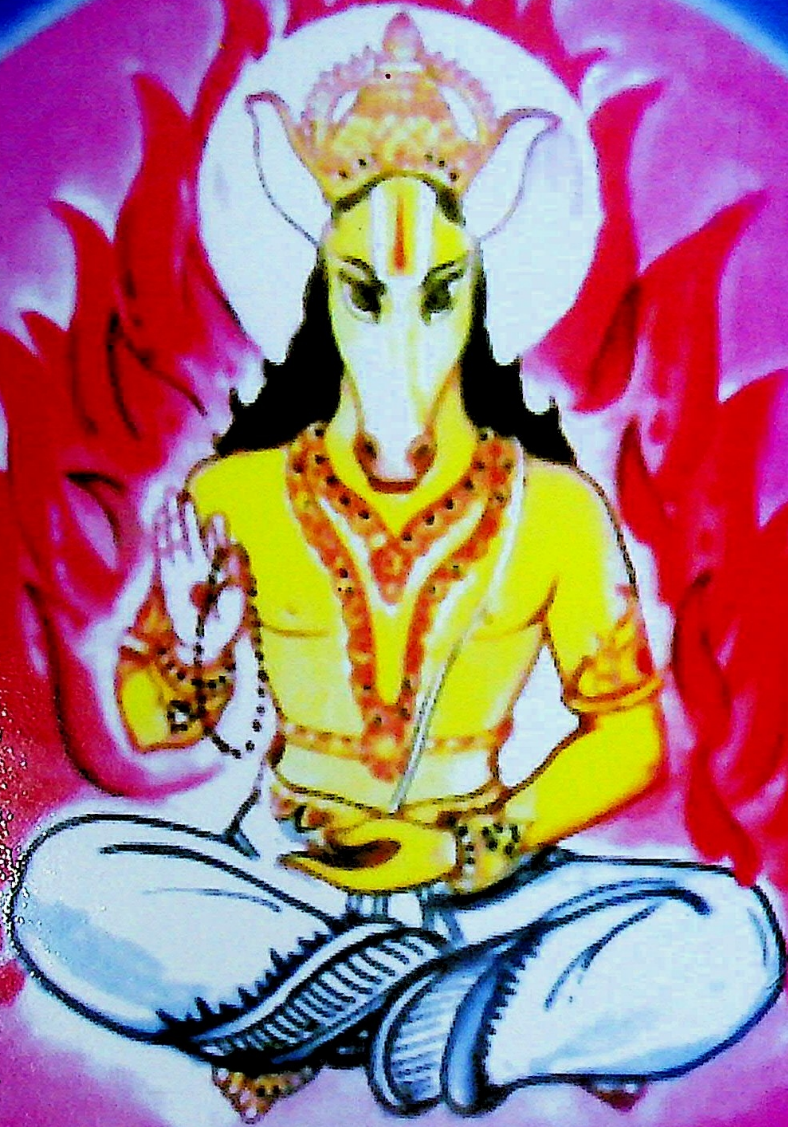
१२. ऋग्वेद: श्वेतवर्ण: स्यात् व्दिभुजो रासभानन: ।
अक्षमालाधर: सौम्य: प्रीतो व्याख्यापनोद्यत : ।।

श्वेतवर्ण, दोन हात, गर्दभमुख, रुद्राक्षमाला धारण करणारा, सुंदर व प्रसन्न असणारा ऋग्वेद व्याख्यान करण्यासाठी उद्युक्त आहे.

ऋग्वेद

१३. रसवैद्य वामनाचार्य यांच्याकडील ऋग्वेद छायाचित्र आचार्य श्रीदेशिक कस्तुरे यांनी दिले.

१४. प्रस्तुत छायाचित्र पं. उमेशमहाराज टाकळीकर संचालक वेदप्रतिष्ठान ध. टाकळी, जि. परभणी यांनी ऋग्वेद क्रमपाठ या ग्रंथातून दिले.

१५. वेदभक्तोत्तम रसवैद्य श्री. वामनाचार्य यांनी आपल्या कडील चारी वेदांच्यामूर्ति म.म.यज्ञेश्वरशास्त्री कस्तुरे यांच्याकडे सुपूर्द केल्या त्यातील ही ऋग्वेद मूर्ती ''चतुर्वेदेश्वरधाम'' सावरगाव येथे आहे.

Sri Rig Vedha Moorthi

१७. संगणक प्रत

यजुर्वेंद

१८.महर्षि योगीश्वर याज्ञवल्क्य
आदित्य संप्रदायप्रवर्तक यजुर्वेदाचे प्रणेते

यजुर्वेद

अजास्य:पीतवर्ण:स्यात्
यजुर्वेदोऽक्ष सूत्र धृक्।।
वामे कुलिश पाणिस्तु
भूतिदो मंगलप्रद:।।२।।

१९. यजुर्वेद रेखाचित्र

अजास्य : पीतवर्ण: स्यात्
यजुर्वेदो ख क्ष सूत्र धृक् ॥
वाम; कुलिश पाणिस्तु
भूतिदो मंगलप्रद : ॥२॥

२०.यजुर्वेद रेखाचित्र रंगित

अजास्यः पीतवर्णः स्यात् यजुर्वेदोऽक्षसूत्रधृत् ।
वामे कुलिशपाणिस्तु भूतिदो मंगलप्रदः ।।

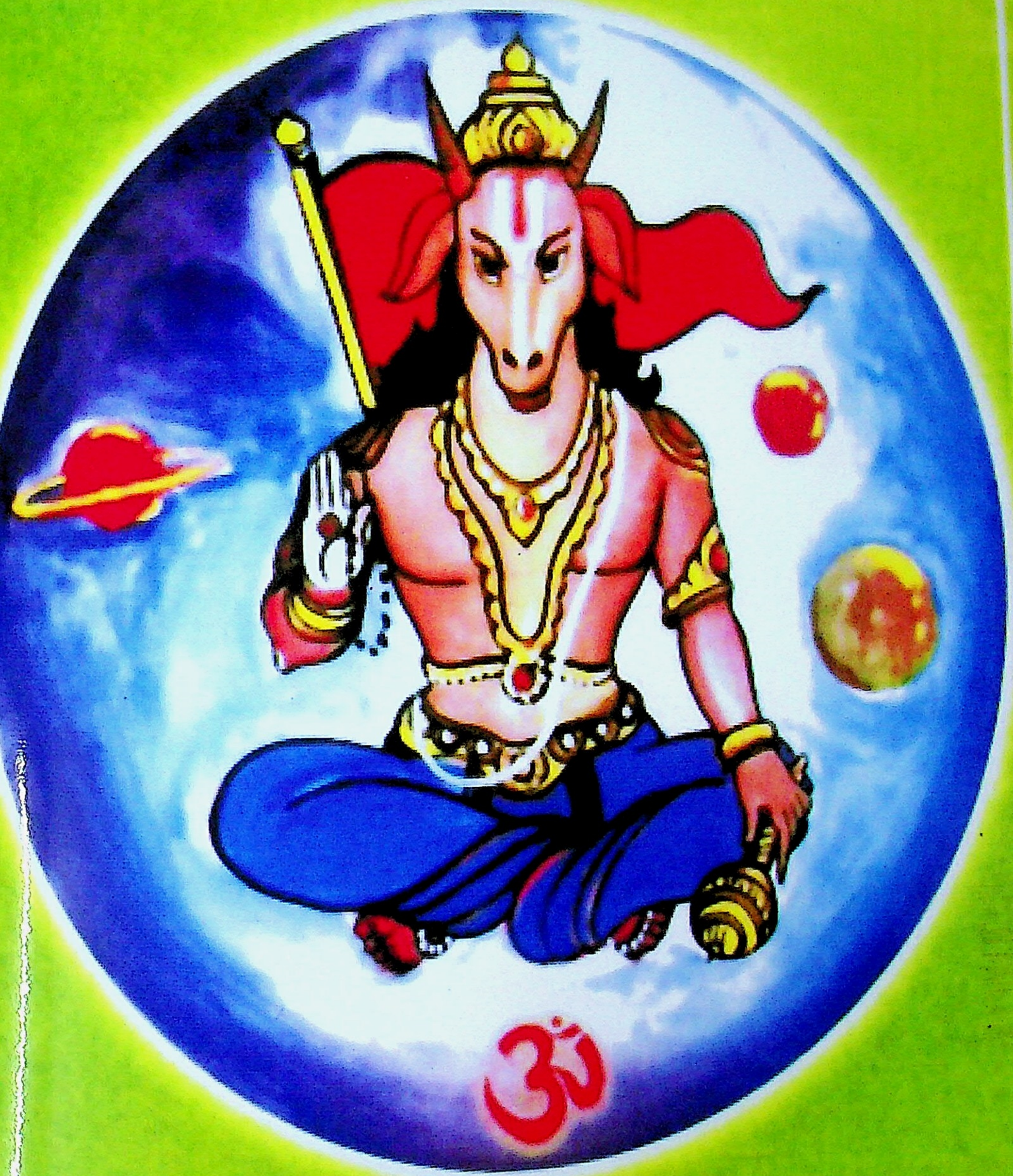
पीतवर्ण, बोकडाचे मुख, अक्षमाला धारण केलेला, डाव्या हातात कुलीश अस्त्र घेतलेला व मंगलप्रद असणारा यजुर्वेद ऐश्वर्य देणारा आहे.

यजुर्वेद

अजास्य: पीतवर्ण: स्याद्यजुर्वेदो ऽक्षसूत्रधृत
वामे कुलिशपाणिस्तु भूतिदो मङ्गलप्रद:।

२२.श्री वामनाचार्यां जवळील संग्रहित चित्र चतुर्वेदेश्वरधाम सावरगाव स्थित.

यजुर्वेद पुरुषः

२३. प्रस्तुत छायाचित्र पं. उमेशमहाराज टाकळीकर परभणी यांनी ऋग्वेद क्रमपाठ या ग्रंथातून दिले.

२४.श्री वामनाचार्यांनी ही मूर्त चतुर्वेद आश्रम सावरगाव यांना दिली.

२५. संग्राह्य यजुर्वेद चित्र

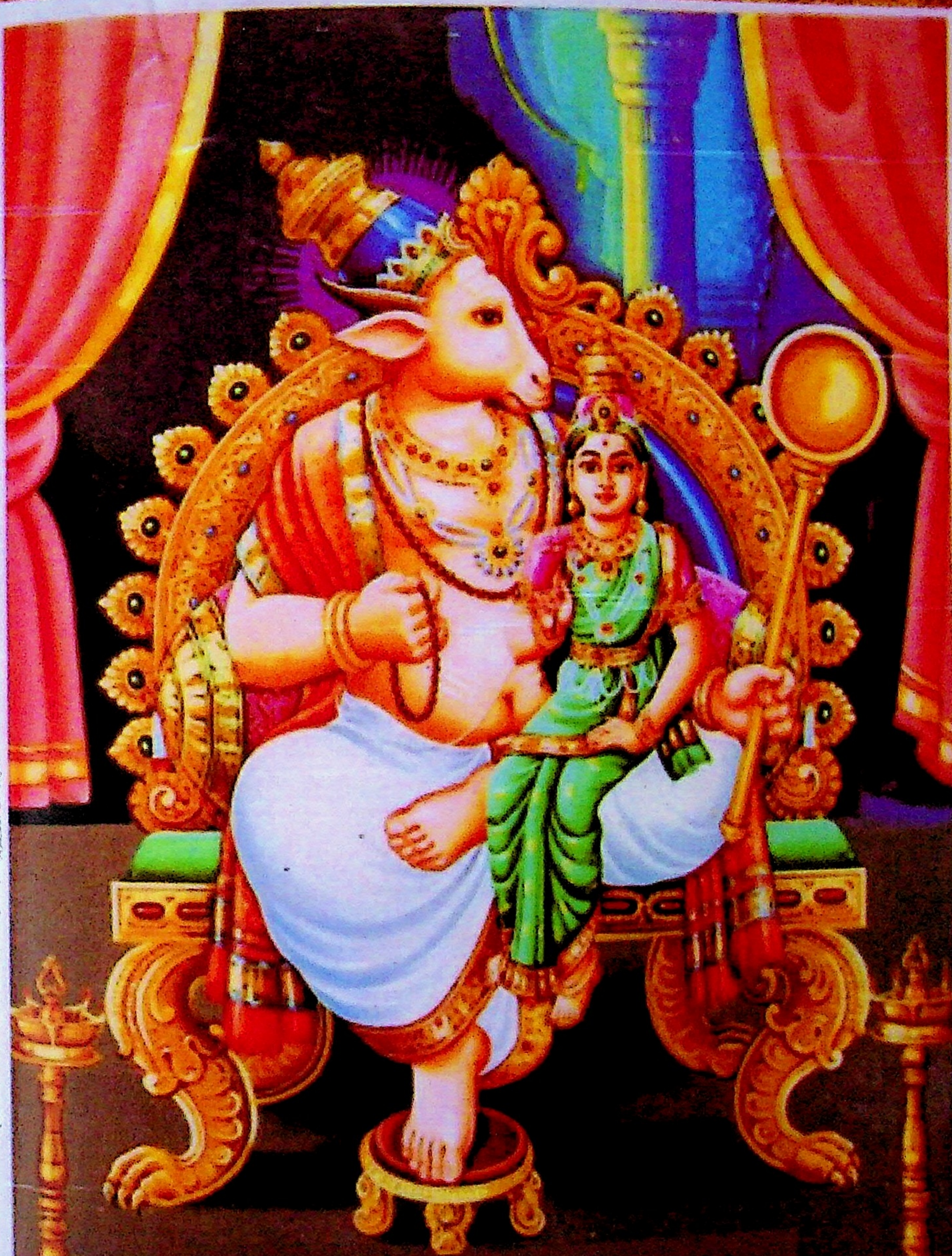

२४.श्री वामनाचार्यांनी ही मूर्त चतुर्वेद आश्रम सावरगाव यांना दिली.

२५. संग्राह्य यजुर्वेद चित्र

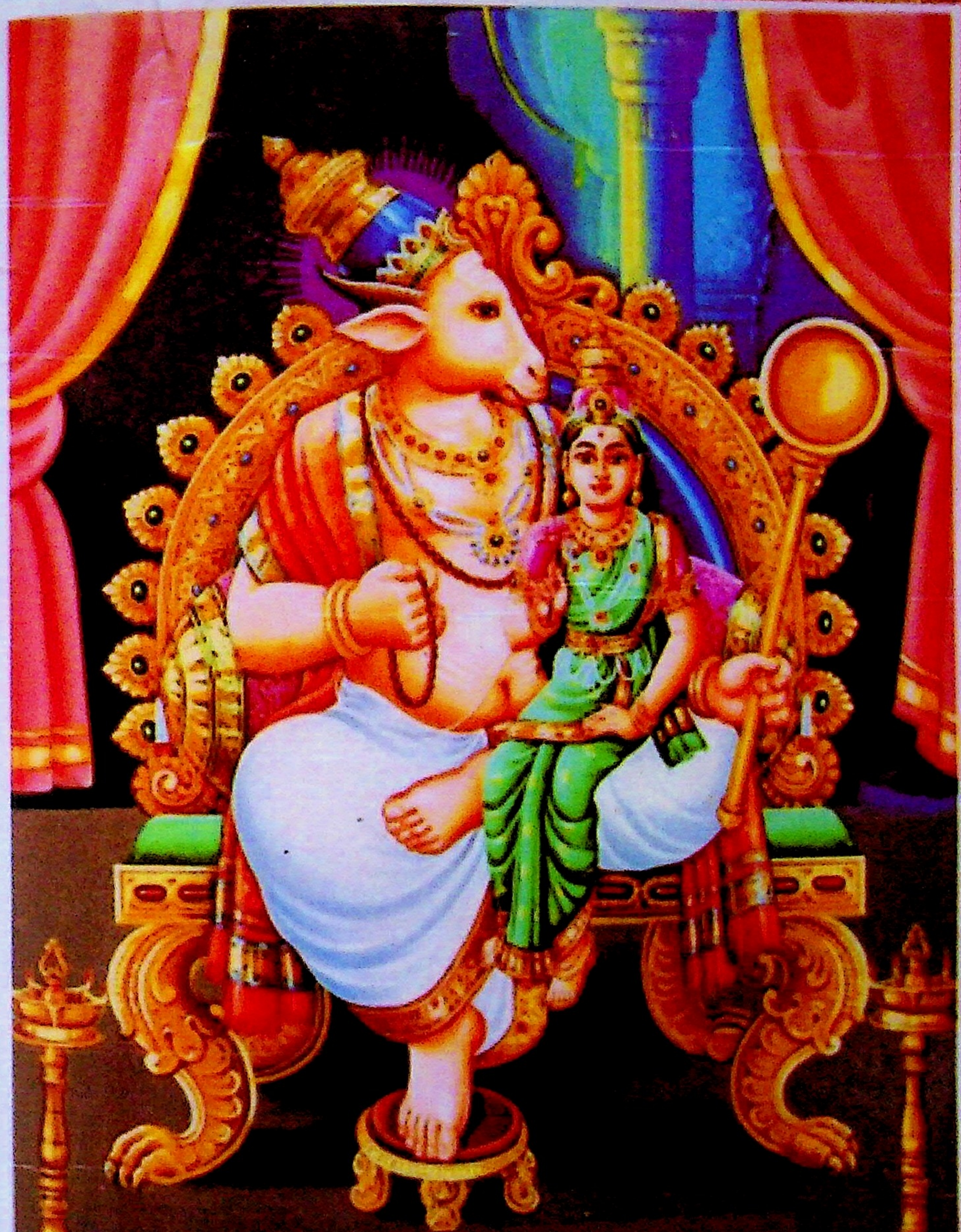

Sri Yajur Vedha Moorthi

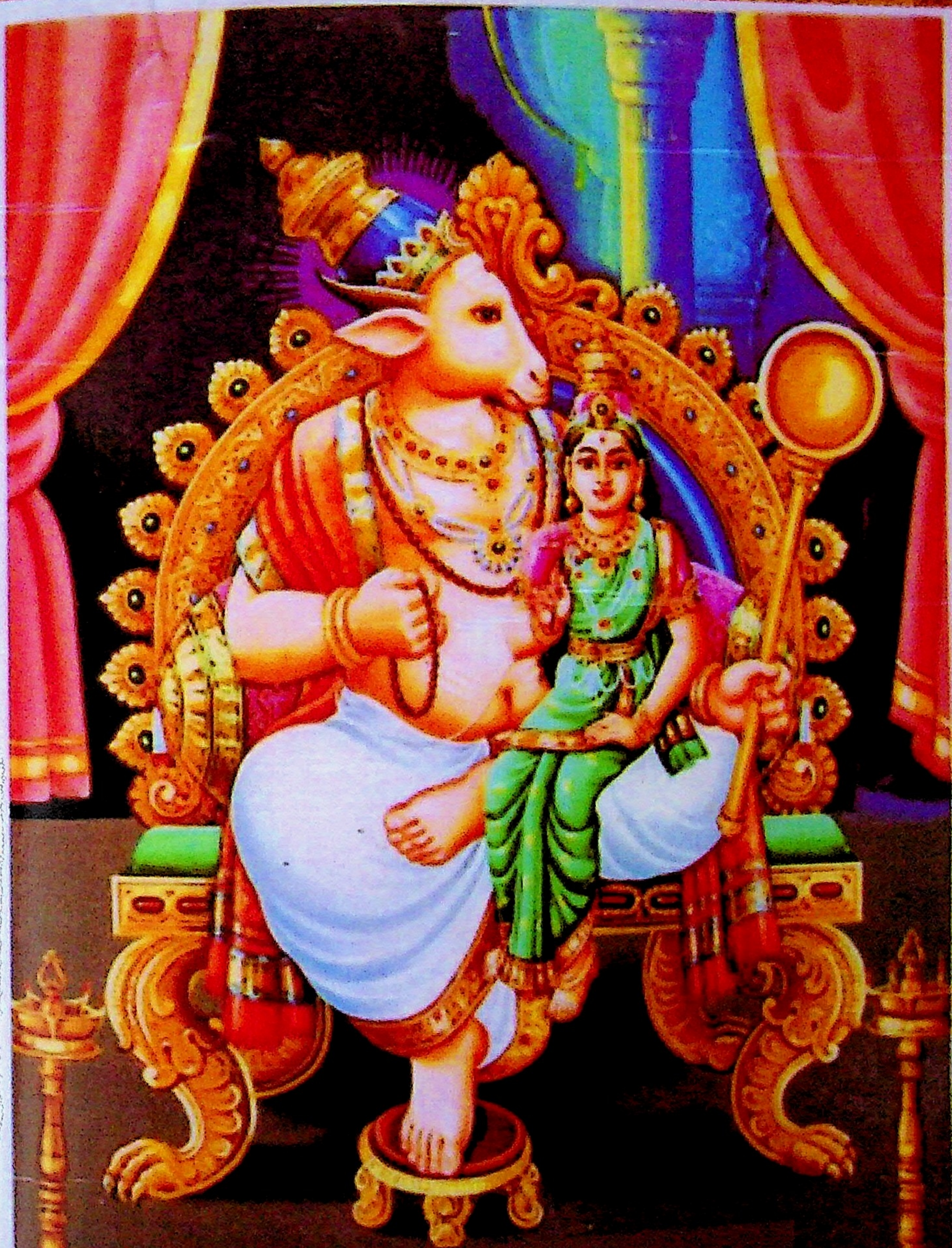
२७. संगणक प्रत

२७. संगणक प्रत

Sri Yajur Vedha Moorthi

२७. संगणक प्रत

सामवेद

सामवेद

नीलोत्पलदलाभासः
सामवेदो हयाननः ।।
अक्षमालान्वितो दक्षे
वामे कंबुधरः स्मृतः ।।३।।

२८.सामवेद रेखाचित्र

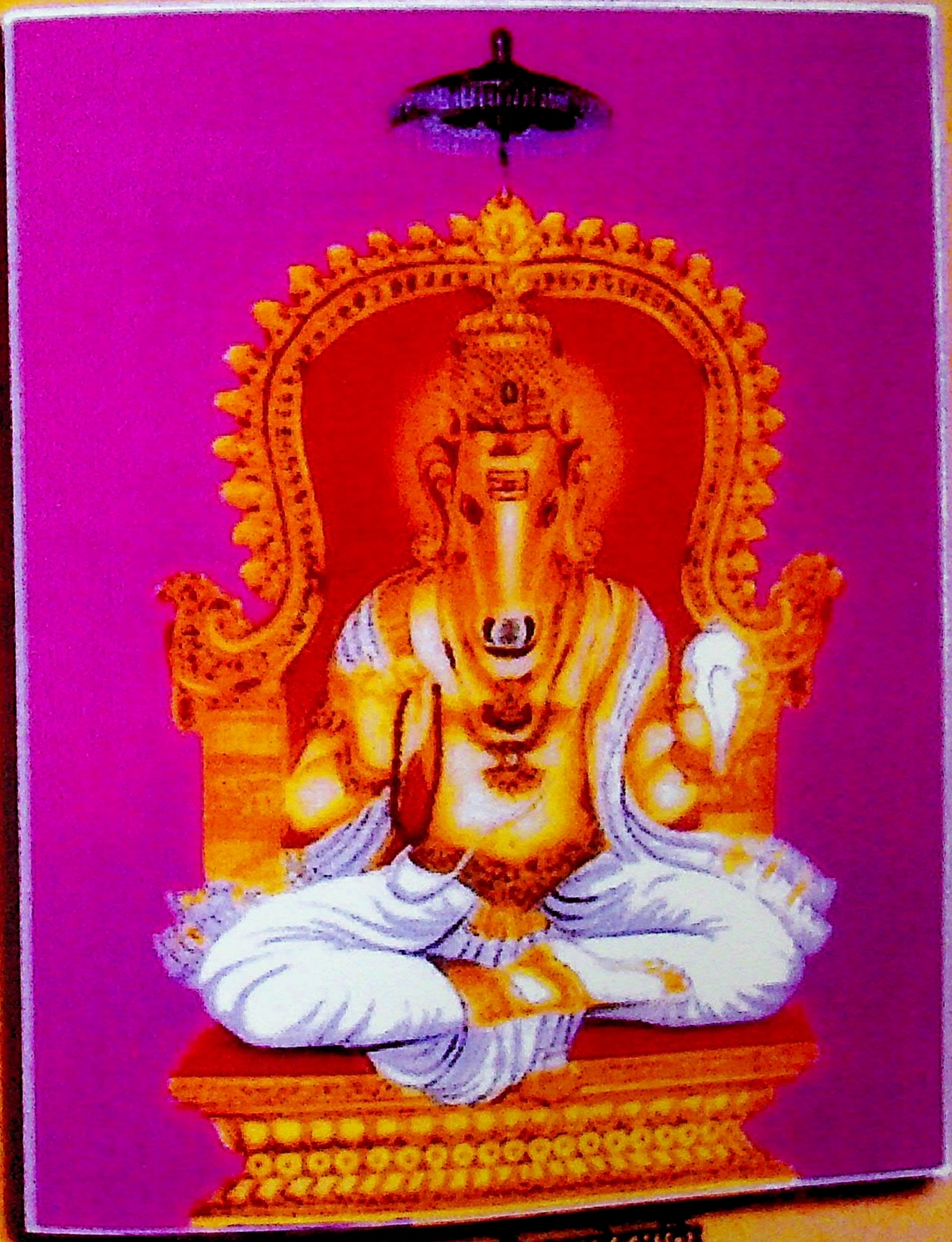
२९. सामदेव रेखाचित्र रंगीत

नीलोत्पलदलाभासः
सामवेदो हयाननः ।।
अक्षमालान्वितो दक्षे
वामे कंबुधरः स्मृतः ।।३।।

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो हयाननः ।
अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कम्बुधरः स्मृतः ॥

नीलकमलाप्रमाणे वर्ण, घोड्याचे मुख, उजवे हातात अक्षमाला, डाव्या हातात शंख धारण करणारा सामवेद जाणावा.

भगवान् श्री सामवेदमूर्ती

नीलोत्पलदलाभासं सामवेदं हयाननम् । अक्षमालान्वितं दक्षे वामे कम्बुधरं भजे ॥

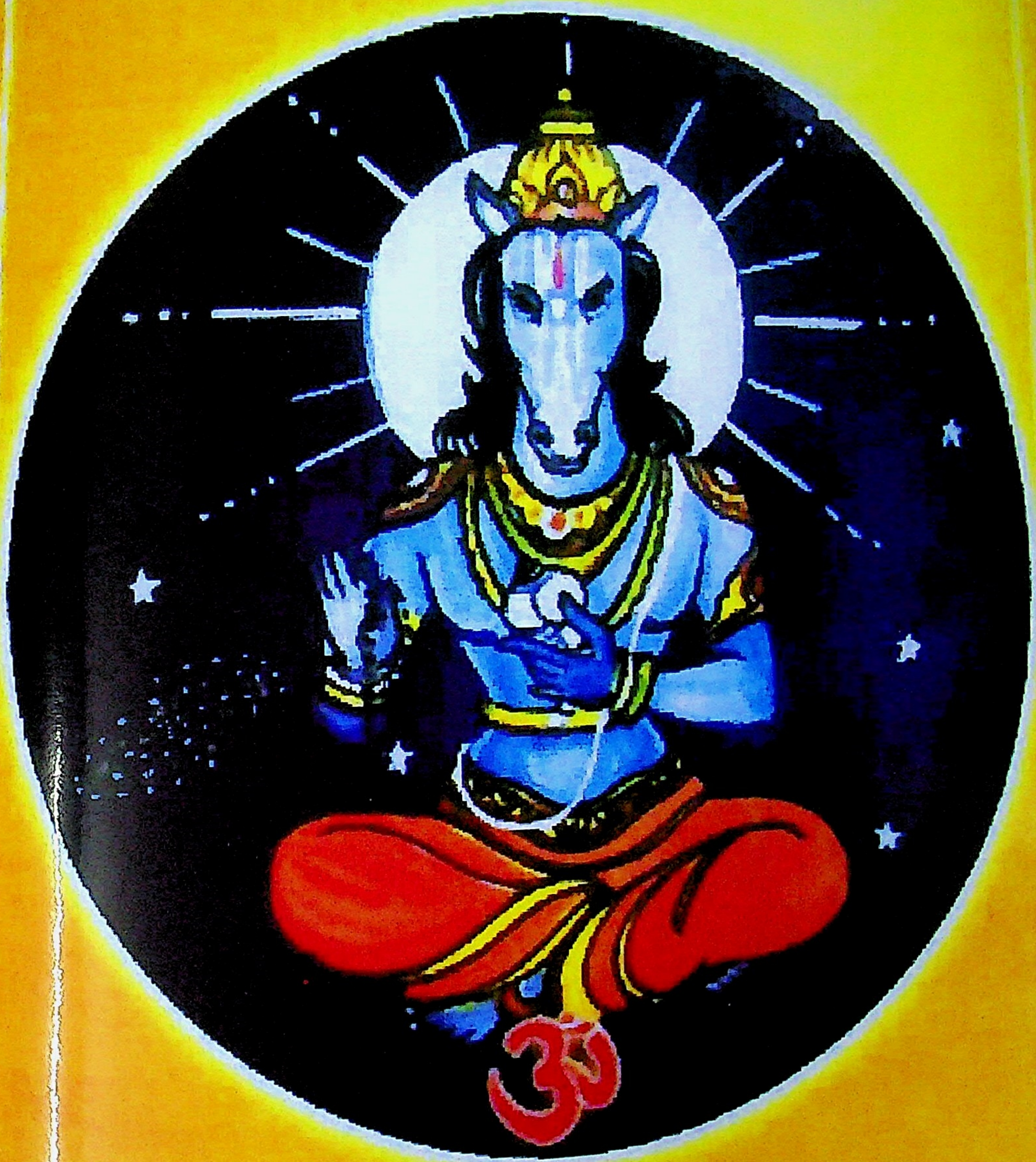
३१. संगणक प्रत

सामवेद

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो हयाननः ।
अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुम्भधरः स्मृतः ॥

३२.श्री वामनाचार्यांनी चतुर्वेदेश्वरधाम सावरगाव यांना दिलेले सामवेदाचे छायाचित्र. मात्र यांच्या उजव्या हातात रूद्राक्षमाळा तर डाव्या हातात कलश आहे.

सामवेद पुरुषः

३४. श्री साम्नाचार्यांनी श्री चतुर्वेदेश्वर आश्रम सायरगाव यांना दिलेली सामवेद मूर्ती.

३५. चतुर्वेदेश्वर आश्रम सावरगाव. जि.जालना.

श्रीसामवेदमूर्ति :

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो हयाननः ।
अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कम्बुधरः स्मृतः ॥
नीलकमलाप्रमाणे वर्ण, घोड्याचे मुख, उजवे हातात अक्षमाला,
डाव्या हातात शंख धारण करणारा सामवेद जाणावा.

अथर्ववेद

अथर्ववेद

अथर्वणाभिधो वेदो
धवलो मर्कटाननः ।।
अक्ष सूत्रं च खट्वाङ्गं
बिभ्राणो यजन प्रियः।।४।।

३७. अथर्ववेद रेखाचित्र.

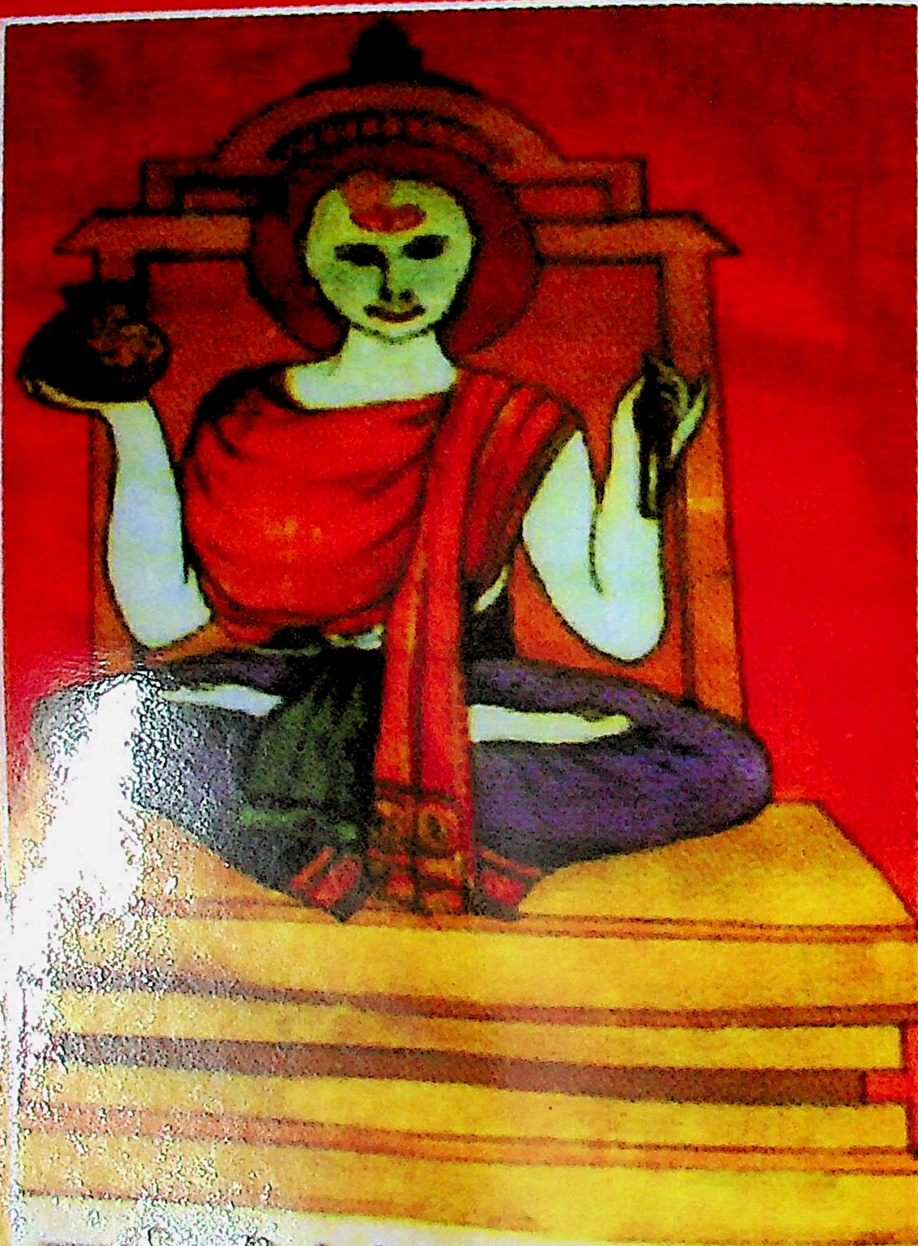
३८.अथर्ववेद रेखाचित्र रंगित.

अथर्ववेद

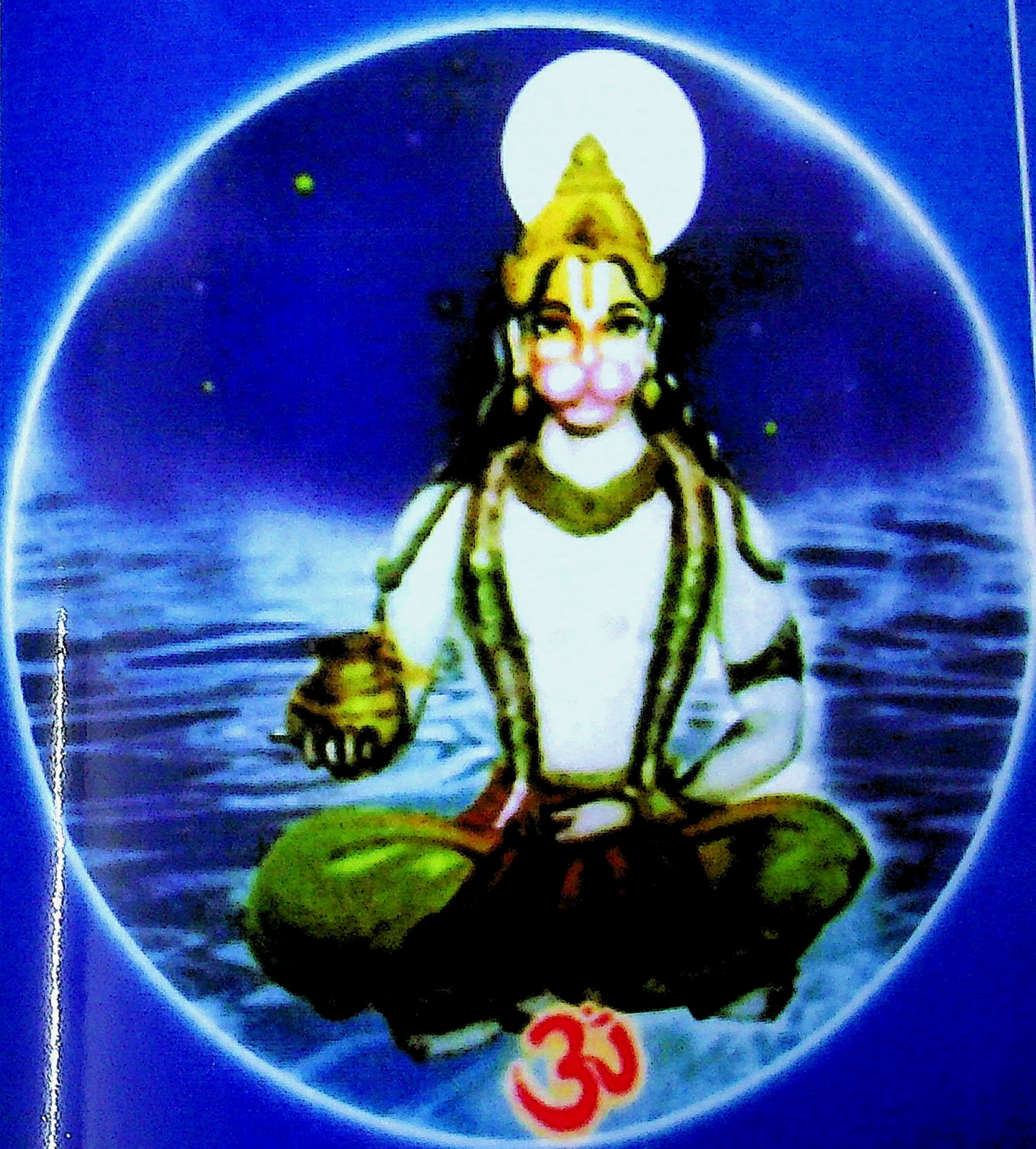

अथर्वणाऽभिधो वेदो धवलो मर्कटानन:।
अक्ष सूत्रं च ख ङ्गं बिभ्राणो यजनप्रिय:॥
धवलवर्णीय मर्कटानन अक्षसूत्र व
धारण केलेले यज्ञप्रिय अथर्ववेद होत.

अथर्ववेद

४०. श्री [illegible] चतुर्वेदेश्वरधाम सावरगाव यांच्याकडे सूपुर्द केलेले छायाचित्र विशेष डा[illegible] हातात रूद्राक्षमाला उजव्या हातात कलश अद्वितीय असेच? कारण नेहमी साधारणतः 'माळ' उजव्या हातात असते.

४१. प्रस्तुत छायाचित्र पं. उमेशमहाराज टाकळीकर
... परभणी यांनी ऋग्वेद क्रमपाठ या ग्रंथातून दिले.

अथर्ववेद

२० श्री [illegible] [illegible]स्थान सावरगाव यांच्याकडे सूपुर्द केलेले छायाचित्र विशेष डाव्या हातात रुद्राक्षमाला उजव्या हातात कलश अद्वितीय असेच? कारण [illegible] साधारणत: 'माळ' उजव्या हातात असते.

अथर्ववेद पुरुषः

४१. प्रस्तुत छायाचित्र पं. उमेशमहाराज टाकळीकर
संचालक वेदप्रतिष्ठान ध. टाकळी, जि. परभणी यांनी ऋग्वेद क्रमपाठ या ग्रंथातून दिले.

४२. श्री [illegible] मधील अथर्ववेद मूर्त सध्या चतुर्वेदेश्वरधाम सावरगाव येथे आहे.

४३. चतुर्वेदेश्वर आश्रम
सावरगाव. जि.जालना.
येथील सामवेद छायाचित्र.

४२. श्री वामनाचार्यांकडील अथर्ववेद मूर्त सध्या चतुर्वेदेश्वरधाम सावरगाव येथे आहे.

४३. चतुर्वेदेश्वर आश्रम
सावरगाव. जि.जालना.
येथील सामवेद छायाचित्र.

अथर्ववेदमूर्तिः

अथर्वणाऽभिधो वेदो धवलो मर्कटाननः ।
अक्षमालान्वितो वामे दक्षे कुम्भधरःस्मृतः ॥
शुभ्रवर्ण, माकडाचे मुख, डाव्या हातात अक्षमाला,
उजव्या हातात कुंभ धारण केलेला अथर्वण् वेद आहे.

शिक्षा

शिक्षा

शिक्षा शुभ्राभयकरा

ज्ञानमुद्रान्विता शुभा ।।

अक्षसूत्रा सकुंडीका

द्विभुजा दंड पंकजा ।।५।।

४५. शिक्षा रेखाचित्र.

आजीवन वेदार्पण

मोहमयी

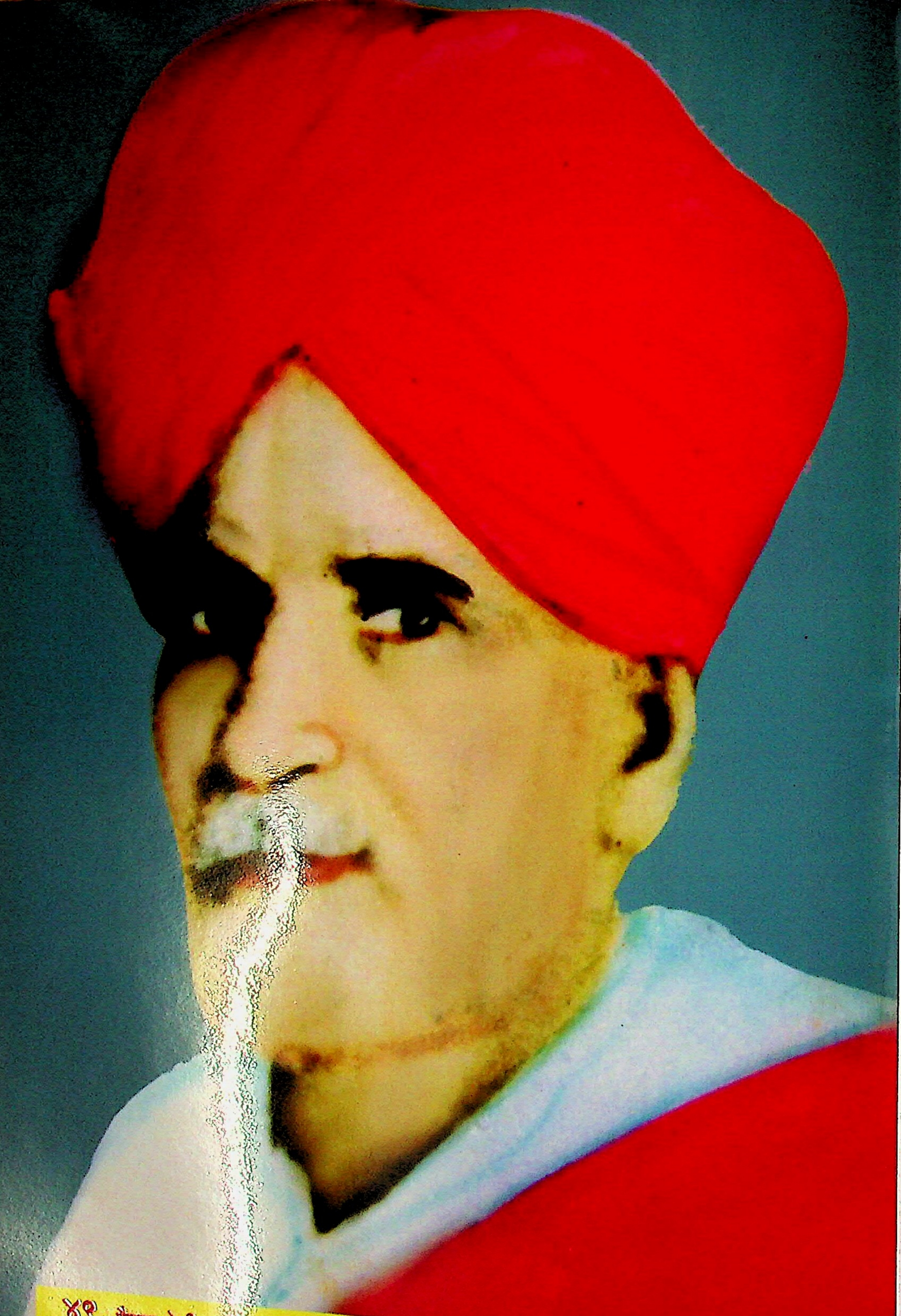
४६. वेद विद्यारण्यकेसरी भूतलावरील वेदोनारायण पंचवटी नाशिकमध्ये कार्य शके
१८०१ ते १८८० वेदरक्षण संवर्धन.

४७. वे.मू. वेदश्री नारायणदेव गुरूजी स्वाध्याय परायण.

४८. वेदरत्न श्रीकृष्णशास्त्री गोडसे गुरुजी यांचा गौरव
संस्थेने पाच सहस्त्र रुपये प्रदान करुन केला. दि. ०१/०५/१९९२

४९. पैठण येथील देवकुलोत्पन्न वे.मू. श्री. बापूदेव, वे.मू. श्री. नारायणदेव (नाशिक) यांचे शिष्य. कार्यकाल सन १९०१ ते १९८०.

५०. हे तर संस्थेचे कर्तव्य आहे वेदमूर्तींचा गौरव वेदमूर्ती आचार्य लिंबादेव पारेकर यांचा पाच सहस्त्ररूपये देऊन गौरव संस्थेने केला.दि. ०१/०५/१९९२

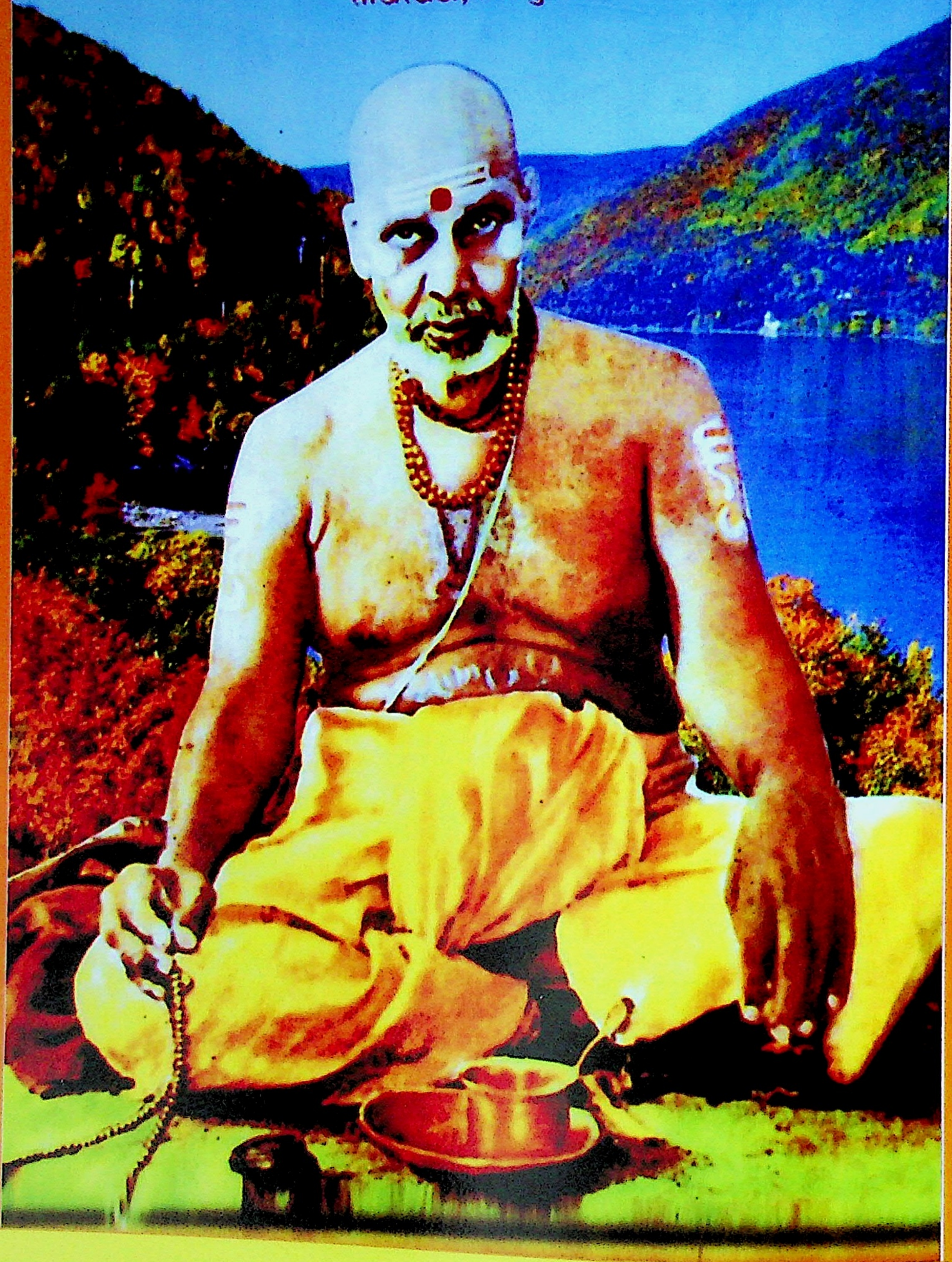
५१. ब्रह्मश्री दत्तमहाराजांनी आपले जीवन वेदार्पण केलेले म्हणूनच गुरुजी तुमची शताब्दी वेदभक्तांनी सोत्साहपूर्वक साजरी केली.

प्रवर्धक अर्ध्वयू

५२. म म यज्ञेश्वरशास्त्री कस्तुरे

आपल्या जीवनाची सांगता चतुर्वेद आश्रम सावरगाव मध्ये केली चतुर्वेदानेच प.पू. यज्ञेश्वर शास्त्री कस्तुरे गुरुजीकडून वेदाश्रम स्थापन करून घेतला आज या आश्रमात वेदमूर्ती श्रीदेशिक कस्तुरे गुरुजी वेदार्चन, अध्ययन अध्यापन 'वेदनिर्दिष्ट' यथोचित करित आहेत.

प.पु. सद्गुरु प्रल्हाद महाराज (रामदासी) साखरखेर्डा

५३. सावरगाव चतुर्वेदाश्रमाचे प्रोत्साहक मार्गदर्शक सद्गुरु प.पू.प्रल्हाद महाराज.

प्रेरक -संस्थापक

रसवैद्य गी गी वामनाचार्य गोकाककर
कोल्हापूर.

५४. रस वैद्य श्री. वामनाचार्य कोल्हापूर, चतुर्वेदआश्रम सावरगाव चे प्रेरक संस्थापक वेददर्शन, वेदअनुभुती प्राप्त केलेली महान श्रेष्ठविभूती.

श्री. किशोरजी व्यास मार्गदर्शन करताना

५५. गवामयन सत्र सोमयाग गंगाखेड येथे आचार्य किशोरजी व्यास ज्ञानसत्रात मार्गदर्शन करित आहेत.

५६. आम्ही जपत आहोत..

हो परंपरा

गोदावरी परिसरात..

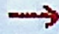

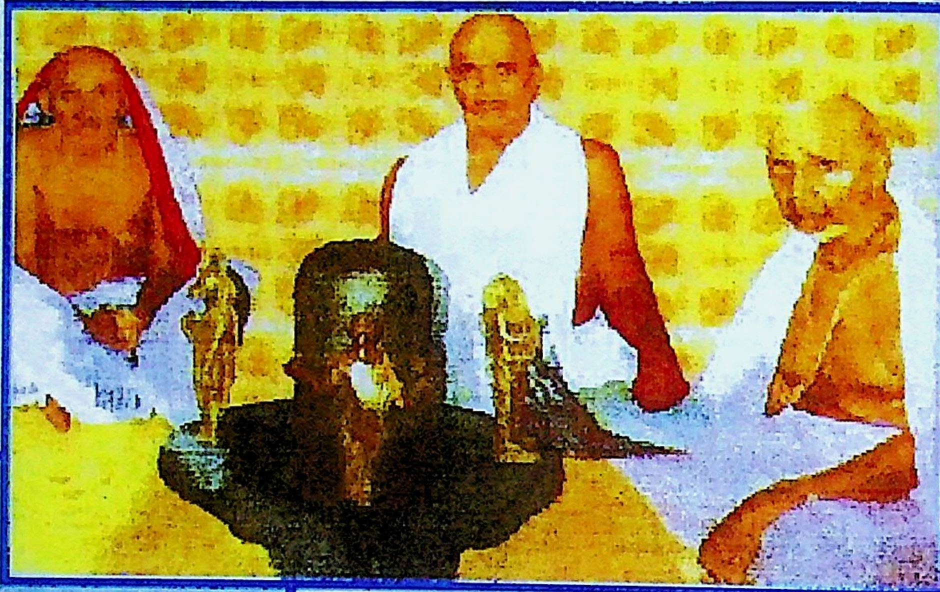

श्रीचतुर्वेदेश्वरधाम,
सावरगाव,
संगमेश्वर
वेदांच्या
चार मूर्ती

श्रीचतुर्वेदेश्वरधाम
मंदिराच्या स्थापना
प्रसंगी डावीकडून
वामनाचार्य,
यज्ञेश्वरशास्त्री,
प्रल्हादमहाराज.

श्रीचतुर्वेदेश्वरधाम मंदिरात
म.म. कस्तुरेगुरुजी
आत्मसाधनेत मग्न असताना

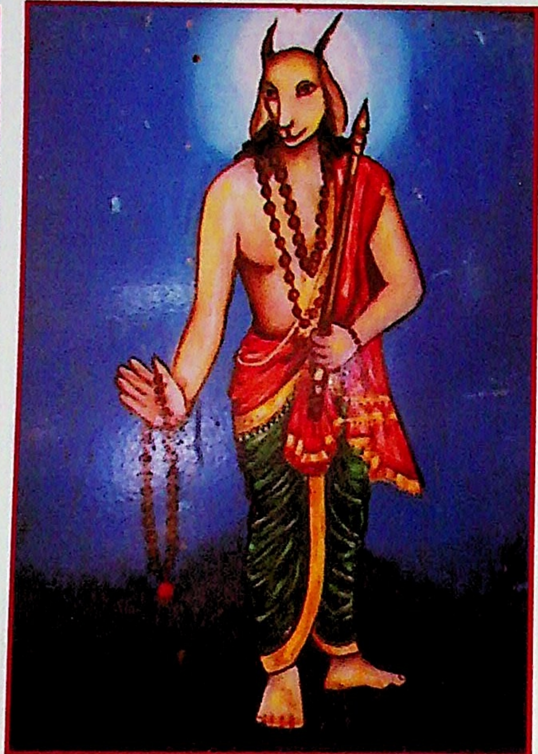

परिशिष्ट

ऋग्वेद

यजुर्वेद

सामवेद

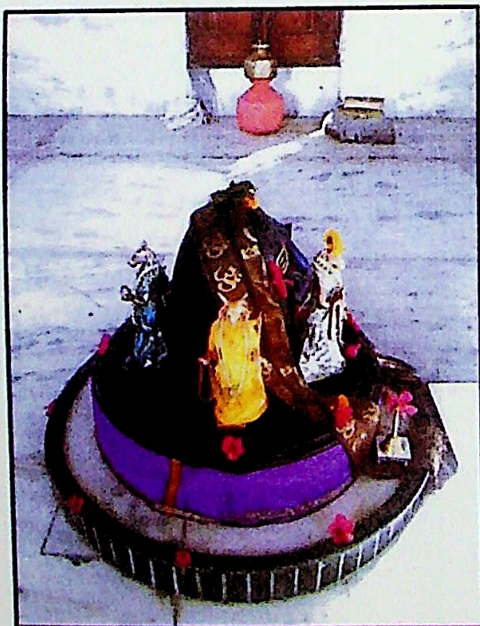

अथर्ववेद

५८. चतुर्वेदेश्वर आश्रम सावरगाव

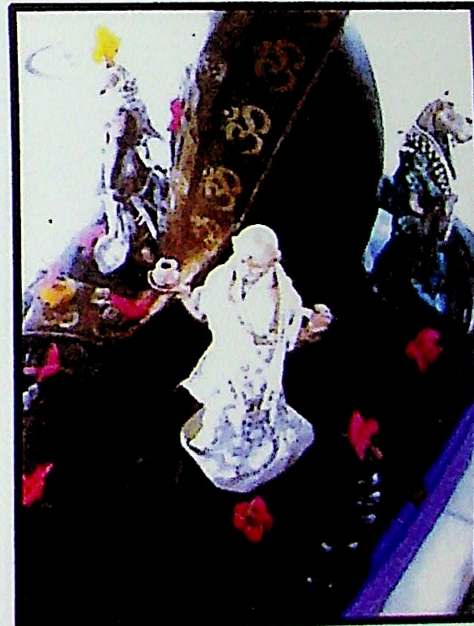
ऋग्वेद

यजुर्वेद

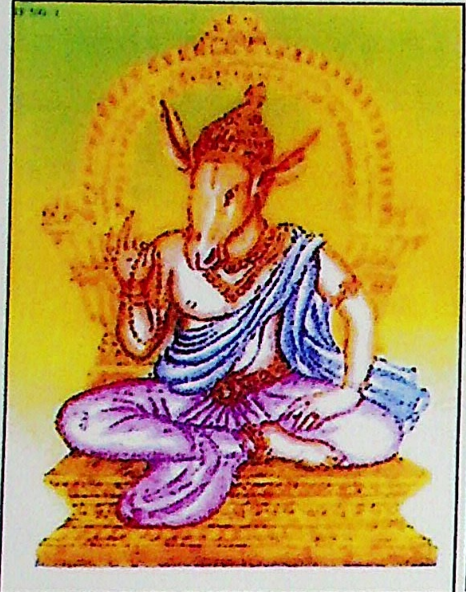

सामवेद

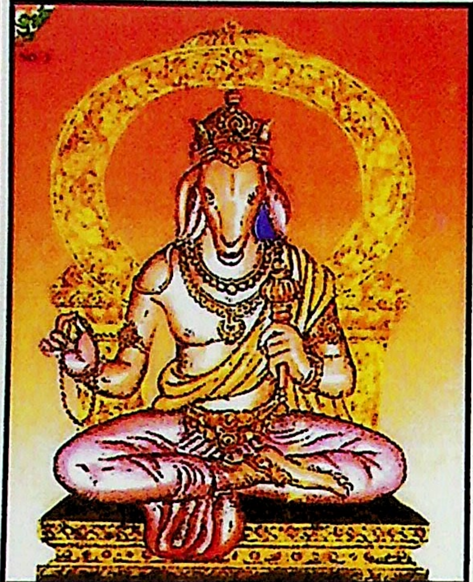

अथर्ववेद

५९. चतुर्वेदेश्वर आश्रम सावरगाव

ऋग्वेद

यजुर्वेद

सामवेद

अथर्ववेद

६०. संगणक प्रत

६१. संगणक प्रत

ajāsyaḥ pītavarṇa s'syād yajurvēdō(a)kṣasūtra dhr̥t.

vāmē kuliśa pāṇistu bhūtidō maṅgaḷapradaḥ..

अजास्यः पीतवर्ण स्स्याद् यजुर्वेदो(अ)क्षसूत्र धृत्।

वामे कुलिश पाणिस्तु भूतिदो मंगळप्रदः।।

అజాస్యః పీతవర్ణ స్స్యాద్ యజుర్వేదో(అ)క్షసూత్ర ధృత్.

వామే కులిశ పాణిస్తు భూతిదో మంగళప్రదః.

हरिः ॐ **ऋग्वेद**

हरिः ॐ अग्नि मीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्।

होतारं रत्नधातमम्।

आमच्या यज्ञात अग्रभागी स्थापित (देवतांना) आवाहन करणारा आणि स्वतः देव ऋत्विज तसेच दान देणाऱ्यात सर्व श्रेष्ठ अशा अग्निदेवतेचे मी स्तवन करतो.

यजुर्वेद

हरिः ॐ

इषेत्वोर्जे त्वा व्वायवस्थ देवो वः ।

सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मणऽआ प्यायध्वमघ्न्या इन्द्राय भागं प्रजावतीरन मीवा ऽ अ यक्ष्मा वस्तेन ईशत माघशं ६ सो ध्रुवा ऽ अस्मिन् गो पतौ स्यात बह्वीर्जजमानस्य पशून्पाहि ॥१॥

हे शाखे, धान्याच्या उत्पत्ती करीता मी तुला तोडतो वृष्टि रूपी रसासाठी सरळ करतो.

वासरांनो गायी पासून दूर जा. गायींनो प्रेरक व प्रकाशमान परमेश्वर तुम्हाला खूप गवत असलेल्या रानात जाण्याची प्रेरणा देवो. हे अवध्य धेनूंनो इंद्र उद्देशाने तुम्ही भरपूर दूध वर्धन करावे. चोर व वाघ तुम्हास मारण्यास असमर्थ होवो. तुम्ही वासरयुक्त रोगरहित व्हा. यजमानाच्या घरी पुष्कळ दिवस रहा विपूल संततीने वाढा. हे फांदे तू यजमानच्या पशूंचे रक्षण कर ॥१॥

सामवेद

अग्न आ याहि वी त ये गृणानो हव्यदातये। नि होता सत्सि बर्हि षि ॥१॥

हे अग्नि हवि ग्रहणार्थ तू ये. देवांना हवि प्रदान करण्यासाठी तुझी स्तुती केली जाते (हे अग्नि) यज्ञ होत्या आनस्थ हो.

अथर्ववेद

ॐ ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वारुपाणि बिभ्रतः।

वाचस्पतिर्बला तेषा तन्वो अद्य दधातु मे ॥

अनेक रूपांनी सर्वत्र संचार करणारे एकवीस वाचस्पती स्वबल मला देवोत.

॥ वैदिक राष्ट्रगीत ॥

(यजु. सं. २२/२२)

आ ब्रह्मन्॥ आ ब्रह्मन् ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामा राष्ट्रे राजन्यः
शूर इषव्योऽतिव्याधी महारथो जायतां दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः
सप्तिः पुरन्धिर्योषा जिष्णू रथेष्ठाः सभेयो युवास्य यजमानस्य वीरो जा
यतां निकामे निकामे नः पर्जन्यो वर्षतु फलवत्यो न ओषधयः पच्यन्तां
योगक्षेमो नः कल्पताम्॥२२॥

ऽध्यायः॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ ॥ ॥ शके १७१९ ईश्वर नाम संवत्स
रे फाल्गुण मासे कृष्णपक्षे पंचम्यां तिथौ गुरुवासरे तद्दिनि पुस्त
कं समाप्तं ॥ छ ॥ ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ य
दि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥ १ ॥ हे पुस्तक बाळंभट तस्य
सुत नारायणदेव याचे असे ॥ श्रीमहालक्ष्मीर्पणमस्तु ॥ छ ॥

॥१५६॥

६४. माझ्याकडे जवळपास दोन शतकापूर्वीची यजुर्वेद संहितेची पोथी आहे त्यातील हस्तलिखित 'वैदिक राष्ट्रगीत'

॥ पद्यमय वैदिक राष्ट्रगीत ॥

(यजु. सं. २२/२२)

साऱ्या जगाहुन भारत अमुचा, राहो सदाच करारी।
वैभव साधन उन्नत राहो, तेजस्वी च भरारी ॥धृ ॥
ब्राह्मण राहो ज्ञान पूर्ण ते, ब्रह्मतेज व्रत धारी।
महारथींचे क्षात्रतेजही,शस्त्र सज्ज रिपुहारी ॥१॥
गाई देवो विपुल दुग्ध ते वाहो सुखाची धारा।
देश आमुचा उन्नत राहो विश्वसंकट हारा ॥२॥
वृषभ ही राहो धृष्ट पुष्ट ते सेवा तत्परभारी।
आशुगामि ते अश्वहि राहो विचरण आज्ञाकारी ॥३॥
पाहुनि त्यांची गती वायुने, मनो-मनी लाजावे।
वैभव साधन उन्नत पाहुनि,चकित विश्व ते व्हावे ॥४॥
महिला ही त्या जगी असाव्या सद्गुण संपन्न
पुरुषार्थहि तो प्रगतचि राहो जगी ज्ञान पूर्ण ॥५॥
गुणगाथा ती जावो दिगन्ती,विश्व कीर्ति गावे।
सदाचारि अन् यज्ञ दक्ष ते शूर पुत्र व्हावे ॥६॥
शीलवंत ते युवकहि राहो नम्र सरल सुविचारी।
सावधान ते दक्षचि राहुन, दुष्ट चक्र प्रहारी ॥७॥
वेळोवेळी समय साधुनी अमृतघन बरसावे।
अन्न औषधी फूले फळेंती प्रकट रूप कळावे ॥८॥
योगहि साधो क्षेम हि राहो, देश समृध्दचि सारा।
ईशकृपेने विश्वसखा हो, भारत विश्व सहारा ॥९॥

६५.वेदास वैदिकास वेदभक्तोत्तमास समाजपुरुषास सादर नमो नमः

॥ हरि ॐ तत्सत् ॥

संदर्भ क्र. १

- छायाचित्रे संकलन -

- श्रीनाथ वेदाभ्यास केंद्र संस्कृत महाविद्यालय, श्री एकनाथ संशोधन मंदिर, खडकेश्वर, औरंगाबाद.
- सामवेद संहिता प.पू.शंकराचार्य द्वारका.
- इंटरनेट सेवा.
- श्रुतिगंध वेद पाठशाळा, बीड.
- श्री चतुर्वेदेश्वरधाम, सावरगाव.
- वेद प्रतिष्ठान ध. टाकळी, जि.परभणी

- हेमाद्रि पंडित चतुर्वेद चिंतामणी)
- शुक्ल यजुर्वेद संहिता)
  निर्णयसागर प्रकाशन १९५०)

  श्रीनाथ वेदाभ्यास केंद्र संस्कृत महाविद्यालय, श्री एकनाथ संशोधन मंदिर, खडकेश्वर, औरंगाबाद

- कल्याण वेद विशेषांक वर्ष ७३ सन १९९९)

- श्रीमत् योगीश्वर याज्ञवल्क्य चरित्र व शुक्लयजुर्वेद वाङ्मय परिचय
  ले. – पं.श्रीधरशास्त्री अण्णाशास्त्री वारे
  अक्षयतृतीया शके १९५८ किंमत रूपये २/–

- चतुर्वेद संहिता पं. सातवळेकर

- इंटरनेट सेवा

- श्रुतिगंध वेद पाठशाळा, बीड
  संचालक, श्री. अमोल शास्त्री जोशी यांच्याकडून श्री आचार्य प्रेरक वैद्य यांच्या हस्ते

- चतुर्वेदेश्वरधाम, सावरगाव – श्री. देशिक कस्तुरे यांच्याकडून.

- गोदाकाठचे तपस्वी, डॉ. श्रीराम जोशी,
  प्रकाशक सचिव, चतुर्वेदेश्वर धाम, सावरगाव संगमेश्वर, मूल्य १२५/–

- श्रीमद् भगवतगीता शांकर भाष्यानुवाद, उदय कुमठेकर
  रजत प्रकाशन ४६२, अविष्कार कॉलनी, सिडको, एन–६, औरंगाबाद.

छायाचित्र पं. श्री. उमेश महाराज टाकळीकर संचालक वेद प्रतिष्ठान ध.टाकळी जि. परभणी यांनी ऋग्वेद क्रमपाठ या ग्रंथातून दिलेले आहे.

प्रथम खंड

भारतीय संस्कृतिकोष मंडळ

१३, शनिवार पेठ, पुणे-२

२० डिसेंबर १९६२

पृ. ७२०

ऋग्वेदाचे ध्यान चतुर्वर्ग चिंतामणी या ग्रंथात ऋग्वेदाची मूर्ती कल्पून तिचे ध्यान पुढीलप्रमाणे केलेले आहे.

ऋग्वेदः श्वेत वर्णस्यात् द्विभुजो रासभाननः

अक्षमालाभयः सौम्यः प्रीतश्चाध्ययोद्यतः

अर्थ : ऋग्वेद हा श्वेतवर्णाचा, द्विभुज गाढवाचे तोंड असलेला एका हाती अक्षमाला व दुसरा हात अभय मुद्रेत असलेला प्रसन्न व अध्ययनाला उद्युक्त असा आहे.

ऋ द; ऋ.आ. वै.स.सं.; वै.वा.इ. म.ज्ञा.को.

खंड ७	सामवेद खंड ९
यजुर्वेद ५६७/५६८	पृ. ७४०
१५.०८.१९७२	१९७६

भारतीय संस्कृतिकोश खंड १

पृ. १०७

अथर्ववेदाचे मूर्तिशास्त्रातले ध्यान हेमद्रिने पुढील प्रमाणे केलेले आहे.

अथर्वणाभिधो वेदो धवलो मर्कटाननः

अक्षसूत्रं च खट्वाङ्गं बिभ्राणोऽयं जनप्रियः।

अर्थ : अथर्ववेद हा शुभ्र वर्णाचा माकडाच्या तोंडाचा यज्ञोपवीत व खट्वांग धारण करणारा व लोकप्रिय असा आहे.

(रि.फि.अ.; वै.सा.सं.; वै.सा; इं. फो. लो; म.ज्ञा.को.; हि.ध; वै.नि.)

भारतीय संस्कृतिकोश प्रथमखंड

संपादक : पं. महादेव शास्त्री जोशी

भारतीय संस्कृति कोश मंडळ

४१३ शनिवार पेठ, पुणे-२

प्रथमावृत्ति शके १८८४ - सन १९६२

मूल्य तीस रुपये

श्री गोविंद गुंडो वामनाचार्य

वामनाचार्य गोकाककर कोल्हापूर वेदांचे साक्षात्कारी साधक ''रसवैद्य'' हा व्यवसाय ७० ते ७५ वर्षापूर्वी श्री वामनाचार्यांनी जगद्गुरू शंकराचार्य श्री वालुकेश्वर भारती यांच्या निर्देशानुसार कावेरीतीरी गायत्री पुरश्चरणाचे अनुष्ठान केले.

कावेरीत अवभृथस्नानानंतर ''मला बाहेरकाढ'' असा ध्वनी सर्व सहभागकर्त्यांनी अनुभवला नंतर तीन दिवसांनी सकाळी पहाटे पाच वाजता वामनाचार्यांनी स्वप्न दृष्टांतात एका बटूने कथन केले. मी वेदेश्वर कावेरीत आहे. मला आपल्याकडे यावयाचे आहे. आपण अवभृत स्नान जेथे केले तेथे येऊन मला वर काढा. स्नानास गेल्यावर एका सुवर्णमय हाताने (नमो हिरण्य बाहवे) एक लहानसा महादेव वामनाचार्यांना दिला त्यास अणुचतुर्वेदेश्वर असे नाव दिले.

सन १९४५ ला माघ शु. ६ दुपारी चार वाजता स्वतःच्या घरी यजुर्वेदाने दर्शन देऊन ''तू सेवा कर वेदांची'' वैदिक ब्राह्मणाकरवी प्रती एका दर्शास सकाळी ८ ते ११ चारी वेदाची क्रमशः पारायणे राष्ट्र उत्कषार्थ करावीत व रू. २/- दोन दक्षिणा द्यावी.

काशीचे राजेश्वर शास्त्री मद्रासचे वेदमूर्ति सुब्रहमण्यम् शास्त्री यांनी आपणास लाभलेल्या दर्शनाबद्दल सर्व खुलासा करून आपणास झालेले दर्शन यजुर्वेदाचे आहे हे निःसंदिग्धतेने सूचविले.

सहा महिन्यानंतर यजुर्वेद मूर्तीने स्वप्न दृष्टांत देऊन वेद पारायणाबद्दल सूचविले.

वामनाचार्यांनी पुढे अनुष्ठान करून सर्व वेदमूर्ती तयार केल्या व अणुवेदेश्वर आणि वेदमूर्तींच्याच आदेशाने म.म.श्री. यज्ञेश्वर शास्त्री कस्तुरे यांच्या स्वाधीन केल्या ज्या सध्या सावरगाव आश्रमात आहेत. हा आश्रम साकारण्यात त्रिमूर्ती

(१) श्री वामनाचार्य

(२) श्री. प्रल्हाद महाराज साखर्डेकर,

(३) पं. यज्ञेश्वर शास्त्री कस्तुरे

यांचा मोलाचा वाटा आहे. त्रिमूर्ती दत्तस्वरूपच होत. त्यांच्या चरणी सादर वन्दन.

During Threthayugam, an Asura by name Somugasura stole away all the 4 Vedas and kept them under his custody, for which Lord Vishnu took Matsyavatar and killed the demon and retrieved the Vedas and handed them over to Brahma.

As the Vedas were under the Asura's custody, there were caught by Asura Dhosha. As per Brahma's advice all 4 Vedas came to this Kshethra, installed the Murthy of Lord Shiva and worshipped Him.

As 4 Vedas worshipped here the place here came to be known as **Vedasreni**, which is today's **Velachery**. It is also beleived that, as these Vedas and many other sages performed Yagnas (Velvi in Tamil) here, the place got it's name as **Velvichery** which turned out to be Velachery today.

वेदाभ्यासकाचा परिचय

प्रा. वेदशास्त्र सम्पन्न पंडित
डॉ. श्री. अजित अशोक देव

९४२२७०७६१२

जन्म :- शालिवाहन नृप पुरस्कृत पैठण येथील वैदिक घराण्यात

* शिक्षण *

सस्वर यजुर्वेद (संहिता) अध्ययन
बी ए. प्रथम श्रेणी मेरीट
एम. ए. संस्कृत प्रथम श्रेणी मेरीट
एम.ए. (हिंदी)
एम.एड.
एम. फील. प्रथम श्रेणी मेरीट
पीएच. डी. महाभारतातील धर्मशास्त्र
वेदांग ज्योतिष्य शास्त्री, वास्तुविशारद

* ठळक वैशिष्टये *

वयाच्या ११ व्या वर्षी व्दारका येथे जगद्‌गुरु श्रीमद् शंकराचार्याकडून सस्वर यजुर्वेद पाठाबद्दल विशेष गौरव
आंतर राष्ट्रीय संस्कृत परिषदेत सहभाग,
राज्य, राष्ट्रीय तसेच आंतरराष्ट्रीय संस्कृत परिषदेत सहभाग,
नागपूर येथील राष्ट्रीय संस्कृत परिषद शोधनिबंधास व्दितीय पारितोषिक,
संगमनेर, शासकिय ज्ञान विज्ञान महाविद्यालय औरंगाबाद,
धनवटे कॉलेज नागपूर इ. ठिकाणी संस्कृत परिषदेत सहभाग.

* विशेष *

* यजुर्वेद (संहिता)
* धर्मशास्त्राचा नित्य स्वाध्याय

* अध्यापन सेवा *

शासकीय ज्ञानविज्ञान महाविद्यालय,
मिलिंद महाविद्यालय,
श्री नाथ वेदाभ्यास केंद्र संस्कृत महाविद्यालय, औरंगाबाद.
डॉ. बा.आं.मराठवाडा विद्यापीठ,औरंगाबाद.
वरील शैक्षणिक संस्थामध्ये अध्यापन कार्य.

ग्रंथ सेवा : प.पू. वासुदेवानंद विरचित त्रिशती काव्य "अंतरंग", सदाचार "देववाणी - प्रवेश" : महाभारतातील धर्मशास्त्र. वैदिक अल्बम इ. ग्रंथ प्रकाशन

* संकेत *

ईशधाम एफ ६९, एन-१२, स्वामी विवेकानंद नगर, हडको, औरंगाबाद. (महाराष्ट्र)